

CENTRAAL MUSEUM UTRECHT

Herwonnen
Kunstbezit

Zomertentoonstelling
22 Juni t/m 22 September 1946

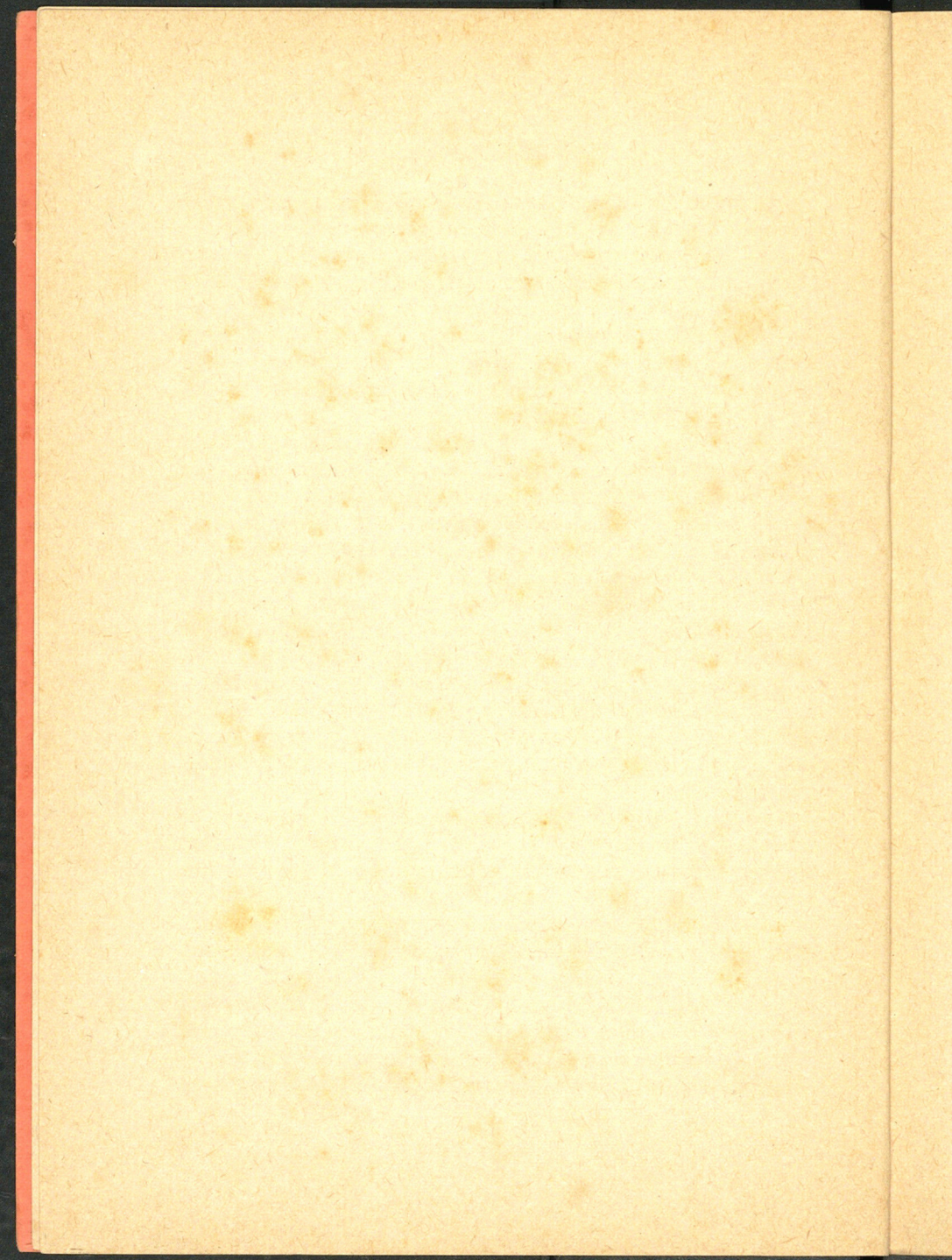

Herwonnen Kunstbezit

Keuze-tentoonstelling
van uit Duitschland
teruggevoerde
Nederlandsche
kunstschaten

22 Juni t/m 22 September 1946

Catalogus

VOORWOORD.

Nadat het Mauritshuis te 's-Gravenhage in de afgelopen maanden voor het eerst in hare zalen een reeks van kunstwerken heeft tentoongesteld, die sedert October 1945 uit Duitschland naar Nederland zijn teruggebracht, opent thans het Centraal Museum een tweede keuze-tentoonstelling van het „Herwonnen Kunstbezit”, van schilderijen en kunstvoorwerpen, die gedurende den oorlog door den bezetter werden weggevoerd, waardoor Nederland zoo'n onnoemelijke schade aan cultureel bezit heeft geleden.

Op drieërlei wijze heeft de vijand zich met ons nationaal bezit trachten te verrijken: door in beslagneming van Joodsche eigendommen of van hetgeen als vijandelijk vermogen werd beschouwd, door plundering en tenslotte door aankoop op veilingen, uit den kunsthandel of van particulieren. Deze laatste, hoewel „aankopen”, werden echter betaald met geld van den Nederlandschen Staat, op grond waarvan deze kunstschatten thans worden teruggevorderd. Zonder twijfel zullen geroofde kunstschaten aan de rechtmatige eigenaars worden teruggegeven; wat op de Nederlandsche kunstmarkt werd verkocht zal echter staatseigendom worden en, voorzoover van cultureel belang, worden toegevoegd aan het openbare kunstbezit, opdat het ten goede moge komen aan het geheele Nederlandsche volk.

Het is wel van belang hier met een enkel woord uiteen te zetten, welk een organisatie werd vereischt om den terugkeer der kunstschaten mogelijk te maken en hoe deze organisatie werkt.

De „Stichting Nederlandsch Kunstbezit”, gevestigd te Amsterdam, is hiertoe in het leven geroepen. Haar werkzaamheden vallen, voorzoover het den terugvoer van uit Nederland afkomstig kunstbezit betreft, samen met de Sectie „Kunstschaten, Bibliotheken en Archieven” van het Commissariaat-Generaal voor de Nederlandsche Economische Belangen in Duitschland. Diegenen van de Stichting, die werkzaamheden in Duitschland

hebben te verrichten, zijn gemilitariseerd. Onder leiding van het Commissariaat-Generaal vinden dan ook de transporten plaats.

Tot dusver zijn voornamelijk kunstwerken uit de Amerikaansche zone in ons land teruggekomen. Dit danken wij in hoofdzaak aan de voortreffelijke organisatie van de „Monuments, Fine Arts and Archives Specialist Officers” (M. FA & A Section). Deze organisatie heeft vier „central collecting points” ingesteld, waar kunstwerken uit de verschillende bergplaatsen worden verzameld. Het grootste „collecting point” bevindt zich te München in den vroegeren Verwaltungsbau van den Führer, d.i. eens het centrale administratiegebouw van de partij. Hier wordt al het bijeengebrachte gesorteerd en geïdentificeerd. Om dit werk mogelijk te maken zijn vertegenwoordigers van de bezette landen daarheen gezonden. Zij worden in staat gesteld te onderzoeken, wat daar aan kunstwerken van het vertegenwoordigde land aanwezig is en zij dienen daarna hun claim tot terugvoer in.

In theorie lijkt deze opzet eenvoudig en gemakkelijk uitvoerbaar. In de praktijk is het echter een zeer gecompliceerde arbeid, wanneer men zich voorstelt, dat duizenden kisten daarheen worden gebracht en dat o.a. de verzamelingen van Hitler en Goering zich ook daar bevinden. Niet alles in deze depôts is bovendien geroofde kunst, want in de honderden schuilplaatsen, die de Duitschers zelf tot behoud van hun kunstbezit hadden in orde gebracht, bevond zich ook het bezit hunner musea, zoowel van Duitschland als van Oostenrijk en Hongarije. Het laat zich denken, dat het heel wat hoofdbrekens gekost heeft, voordat de organisatie van dit raderwerk op gang was gebracht en men, geleerd door de ervaring, alles vlot kon laten verlopen, zooals thans geschiedt.

De vertegenwoordiger van Nederland van October 1945 tot Mei 1946, de Luitenant Kolonel Prof. Dr. A. P. A. Vorenkamp heeft echter kans gezien in de zeven maanden van zijn verblijf te München meer dan 3000 kunstvoorwerpen naar Nederland terug te voeren, terwijl de stroom nu nog aanhoudt.

Hoewel Amerika op dit oogenblik nog het grootste aandeel

heeft in deze organisatie, valt er niet aan te twijfelen, dat de andere geallieerden dit voorbeeld zullen volgen. Uit de meer dan 500 bergplaatsen, die in de Amerikaansche zone werden ontdekt, of voor zoover de kunstschaten zich bevinden in de musea en depôts in de Fransche en Engelsche zone, zal alles langzaam maar zeker naar Nederland terug worden gebracht.

I want to express our special thanks to the United States Government and Army. Even before the possibility of a landing on the Western coast of Europe they planned the protection of the European cultural possessions and the return of the by the enemy looted art-treasures to their countries. The Monuments, Fine Arts and Archives branch of the U.S. Army is one of the results of their foresight. May the beautiful and deserving work of this international cooperation in the field of art be a token for a better future.

En thans de tentoonstelling. Zij is een selectie uit de willekeurige hoeveelheid kunstschaten, die tot dusver uit Duitschland is teruggevoerd. Nochtans was het mogelijk daaruit een min of meer samenhangend geheel te vormen, tevens rijk aan verscheidenheid, die menigen bezoeker de gelegenheid zal geven, kennis te nemen van buitenlandsche kunstuitingen, die in Nederland voor het publiek in het algemeen weinig toegankelijk waren.

Zij bevat in hoofdzaak schilderijen. Hierin is echter groote verscheidenheid in tijd en land van herkomst: Italiaansche meesters uit de 15de en 16de eeuw, die men in ons land zoo zelden kan bewonderen; ter opzuivering eenige meubelen uit het Quattrocento en voornamelijk een zeldzame collectie Italiaansche majolica, die via den handelsweg van Brugge en Antwerpen haar invloed op het Nederlandsche aardewerk heeft doen gelden.

Voorts enkele Duitsche primitieven, leerzame vergelijking voor den invloed, die zij van de onvolprezen Zuid-Nederlandsche 15de eeuwse schilderij hebben ondergaan. Het fraaie paneel van den Keulschen Meester van het Maria-Leven

in verband met de kunst van Dirk Bouts is hier een treffend voorbeeld van.

Ook Zuid-Nederlandsche schilderijen der 15de en 16de eeuw, waaronder het kostelijk paneeltje van den baanbreken-den landschapschilder Joachim Patinier de kroon spant; de Vlaamsche Barok der 17de eeuw in haar glorie met werken van Rubens, Van Dijck en Jacob Jordaens.

En dan een reeks zalen met Noord-Nederlandsche schilders der middeleeuwen en de Hollanders uit onze „Gouden eeuw”.

Men kan onze 16de eeuwsche schilderkunst volgen in werken van Jacob Cornelisz van Oostanen en Cornelis Engelbrechtsz., twee der grootste Renaissanceschilders van vóór 1530, van den Haarlemschen maniërist Maerten van Heemskerck, om daarna het begin van de 17de eeuw te beleven in de statige portretkunst van M. Miereveld, verdiept bij Govert Flinck, en ten slotte te komen tot de apotheose daarvan in een van Rembrandt's laatste sublieme zelfportretten.

In alle verscheidenheid vertoont zich aan ons oog, welk een hoogtepunt onze 17de eeuwsche schilders in de weergave van het landschap, het stilleven, het kerkinterieur of genrestuk hebben weten te bereiken. Maar welk een bewijs tevens, hoe de huidige verzamelaars in Nederland onze oude kunst hebben vereerd: een fijn tafereeltje van Avercamp's Schaatsenrijders, een machtig strandgezicht met duinenreeks bij Egmond onder den dreigenden onweersbui van Jacob van Ruysdael; stemmige en effectvolle interieurs van de Haarlemsche St. Bavo of van de Portugeesche Synagoge te Amsterdam door kerkschilders als Gerrit Berckheijde en Emanuel de Witte; de laatste een meester in het met zonlicht doorzeefde typische Hollandsche binnenhuis. Niet minder magistraal is een stilleven van Abraham van Beijeren; daarentegen aandachtig en minutieus dat van Jan Davidsz de Heem en van Jan van de Velde. Kortom van de klinkendste namen onzer schilders vindt men menigmaal een hunner beste werken en steeds een staal van hun meesterlijk kunnen.

Eenige collectionneurs hadden voorliefde voor de Fransche 18de eeuw. Met welk een kennis van zaken en verfijnden

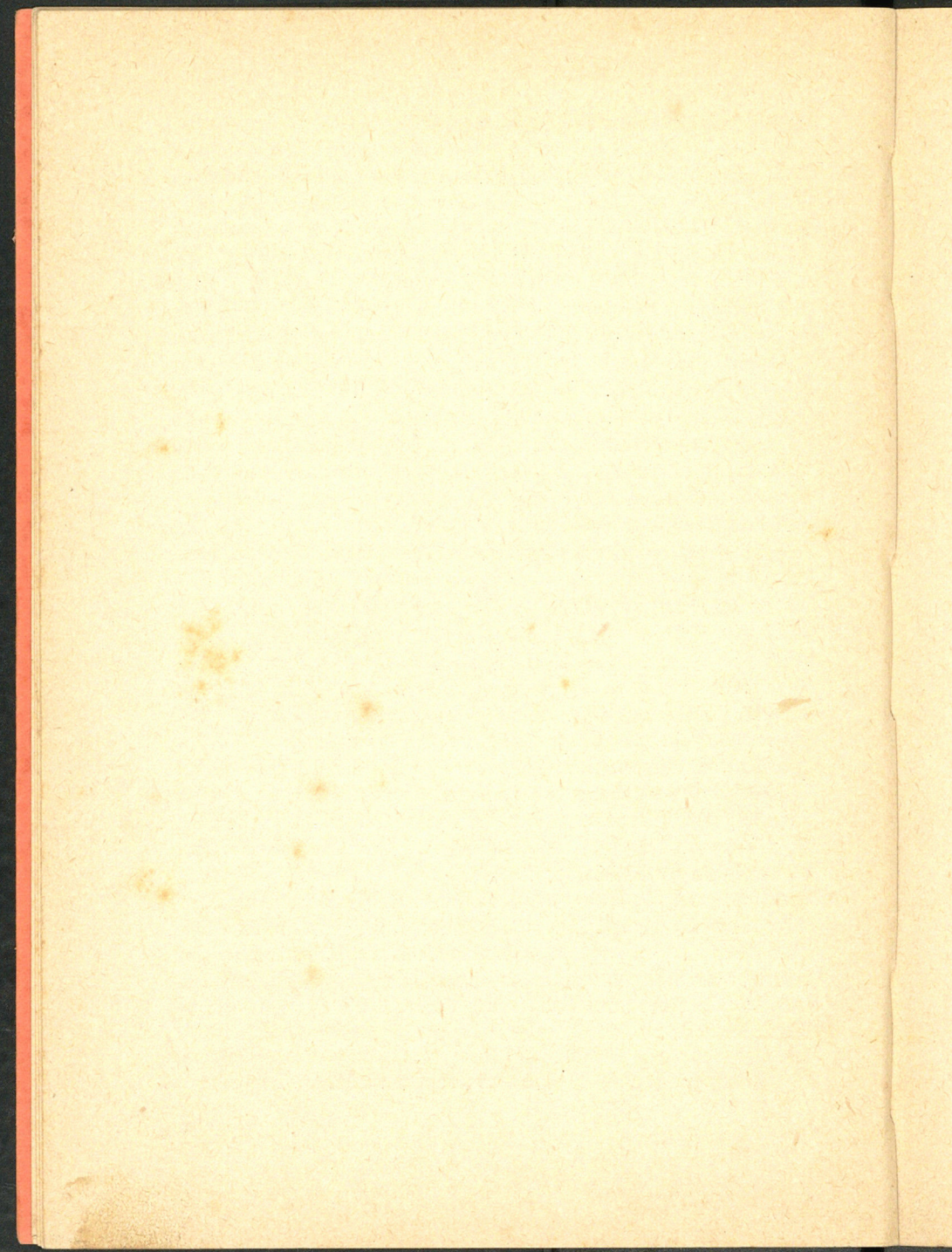
smaak zij hun verzamelingen vormden, getuigen de schilderijen van Nicolas Lancret en van Jean Baptiste Patèr en niet het minst de teekeningen van Boucher, Fragonard en Watteau.

Ten slotte een enkel woord over de tentoongestelde edelsmeedkunst en sieraden. In Nederland heeft wel haast niemand ooit de gelegenheid gehad kennis te nemen van de edelsmeedkunst uit de 16de en 17de eeuw, waaraan de naam van Benvenuto Cellini onverbrekkelijk is verbonden. Het kleurig-fonkelend, in zwaar reliëf gemodeleerde juweel paste bij de kleeding van kostbaar brocaat en fluweel van dien tijd. Vooral de hangers waren in de mode, terwijl in de 16de eeuw het medaillon als versiering van de baret de „finishing touch” in de heerenmode vormde. In Italië, Zuid-Duitschland en Frankrijk, zelfs nog in Spanje werd deze kunstnijverheid bij voorkeur beoefend. De hier bijeengebrachte collectie geeft daarvan een goeden indruk.

Een geheel andere, typische uiting van meer verfijnden smaak is het edelsmeedwerk der latere 18de eeuw in Frankrijk, dat nog tot op den huidigen dag daarin de leiding is blijven geven. Snuifdoosjes, doosjes voor mouches of poeder, carnets d'amitié, naaldenkokers e.d. behooren tot de luxe-voorwerpen, die men bij zich droeg of bij het toilet of het handwerken gebruikte. Een unicum vormt wel het gouden doosje met de portretten der Bourbons in miniatuur geschilderd, eenmaal het eigendom van Koning Lodewijk XVI.

Het hierboven geschetste geeft slechts een eerste denkbeeld van hetgeen de tentoonstelling in werkelijkheid biedt. Dat dit alles het werk is van de Stichting Nederlandsch Kunstbezit onder leiding van Majoor Dr. A. B. de Vries, mag hier nog eens met nadruk gezegd worden. Voor het bijeenbrengen dezer kunstschaten ben ik in het bijzonder dank verschuldigd aan den Heer K. G. Boon, in wiens handen de documentatie der teruggevoerde kunstwerken in Nederland is gelegd, en die mij bij de voorbereiding dezer tentoonstelling zijn onverflauwde, zeer gewaardeerde hulp heeft gegeven.

Jonkvrouwe Dr. C. H. de Jonge.

SCHILDERIJEN

ITALIAANSCH SCHOOL DER 14de, 15de EN 16de EEUW

NERI DI BICCI.

Geb. 1419 te Florence, gest. 1491 aldaar. Leerling van zijn vader Bicci di Lorenzo, later beïnvloed door Fra Filippo Lippi. Zeer productief Florentijnsch kunstenaar, die waarschijnlijk een Kunstacademie te Florence leidde. In kleine tafereelen en predellen toont hij zich door zijn verhaaltrant en frisch coloriet een aantrekkelijk meester.

1. Episode uit het leven van een heilige (?). In een vertrek wordt een gehangene door een engel bevrijd en door hem uit het huis ten hemel geleid.

Paneel 21 × 48 cm.

Vroeger in de verzameling Dr. A. Figdor te Weenen. Beschr. en gereprod. in den Catalogue de la Collection Goudstikker, XXXIX No. 16a.

DOMENICO CAMPAGNOLA.

Geb. omstr. 1485, gest. na 1562. Werkzaam te Venetië. Als schilder sterk onder den invloed van Titiaan, vooral in zijn landschappen. Voornamelijk bekend als teekenaar, houtsnijder en graveur.

2. Arcadisch landschap met fluitspelenden herder.

Doek 107 × 103 cm.

Gepubliceerd: Cat. Tent. Italiaansche Kunst, Amsterdam, 1934, no. 63.

VITTORE CARPACCIO.

Geb. omstr. 1455, gest. 1526. Werkzaam te Venetië; leerling van Gentile Bellini, later meer onder invloed van Giovanni Bellini en de meesters der vroege 16de eeuw. Schilder van het elegante Venetiaansche leven van zijn tijd.

3. Ariadne op Naxos. Treurend staat Ariadne, nadat zij door Theseus is verlaten, op den rotsachtigen oever van

het eiland Naxos. In het verschiert het schip van Theseus; onkundig is zij van de komst van het schip van Dionysus, dat met volle zeilen nadert.

Paneel 128 × 119 cm.

Afwisselend toegeschreven aan G. F. Caroto, Bonsignori, Catena, Carpaccio en Giov. Bellini.

Gepubliceerd: Berenson, *Italian Pictures of the Renaissance*, 1932, blz. 129.

CIMA DA GONEGLIANO.

Geboortedatum onbekend; vermeld in 1473, gest. 1517 of 1518. Werkzaam te Venetië. Wellicht een leerling van Giovanni Bellini, doch in elk geval zijn navolger. Hij ontwikkelt in zijn kunst een persoonlijke opvatting in het type zijner figuren en is vooral te prijzen in het licht en de atmosfeer zijner landschappen.

4. Johannes de Dooper in een landschap.

Paneel 38 × 32.

Gepubliceerd: *Kunstchronik* N. F. IX, 1898, blz. 442. — R. v. Marle, *The Development of the Italian Schools of Painting* Dl. XVII, blz. 527, als atelierwerk.

BERNARDO DADDI.

Geboortedatum onbekend. Vermeld omstr. 1317, gest. 1348. Werkzaam te Florence. In zeker opzicht onder invloed van Giotto, doch ook van de Sieneesche schilders van dien tijd, o.a. Ambrogio Lorenzetti.

5/6. De heiligen Elisabeth en Catharina. Figuren ten voeten uit, Elisabeth met bloemen in haar schoot, Catharina met wagenrad en lelietak.

Paneel, elk 124 × 46 cm.

Toeschrijving niet geheel zeker. Misschien van Spinello Aretino.

Gepubliceerd: Berenson, o.c. blz. 547.

FERRAREESCHE SCHOOL.

7. De heilige Hieronymus voor een grot in een landschap. Doek 75 × 113 cm. Eerste helft 16de eeuw.

FLORENTIJSCHESCH SCHOOL.

8. Triomftocht van Alexander over Darius. Vermoedelijk pendant van een voorstelling, waarop Alexander voorkomt. Op dit schilderij komen slechts voor Darius in het midden, en diens moeder Sisygambis en echtgenoot Stateira op den wagen rechts. Gemerkt met de wapens der Piccolomini en der Tondi.

Paneel van een cassone, 198 × 49 cm. Omstreeks 1450.

Gepubliceerd: Schubring, Cassoni, blz. 259 met afb.

ANDREA DI GIUSTO MANZINI.

Geboortedatum onbekend. Vermeld in 1424, gest. 1455.

Werkzaam te Florence in den laat-Gothischen stijl van den aanvang der 15de eeuw. Navolger van Lorenzo Monaco en medewerker van Masaccio, doch zonder de invloeden van de Renaissance te ondergaan.

9. De Hl. Maagd met het Christuskind op een troon gezeten; vóór haar twee engelen; aan den voet van den troon twee vazen met bloemen.

Paneel 80 × 47 cm.

Gepubliceerd: A. Colasanti, Bolletino d'Arte, Juni 1922 als Arcangelo. B. Berenson. Quadri senza casa, Dedalo, Aug. 1929; T. Borenius, Idem, Aug. 1930 als Masolino; Cat. Tentoonstelling Italiaansche Kunst, Amsterdam, 1934, nr. 214.

MEESTER DER ANGHIARI-VELDSLAGEN.

Florentijnsche School midden 15de eeuw.

10. De triomf van Aemilius Paulus. Op den wagen rechts onder het baldakijn zit de overwinnaar van den slag bij Pydna in 168 v. Chr. Vóór den tweeden, leegen wagen gaan geboeid de overwonnen Macedonische koning Perseus met zijn vrouw en zonen. Op den achtergrond Rome met Colosseum, zuil van Trajanus, pyramide van Cestius en aquaducten.

Paneel van een cassone 58 × 150 cm.

Gepubliceerd: Schubring, Cassoni, blz. 246, m. afb.

LORENZO MONACO.

Omstreeks 1370 vermoedelijk te Siena geboren en volgens Vasari in 1425 gestorven te Florence. Waarschijnlijk leerling van Agnolo Gaddi. Belangrijk vertegenwoordiger van de Gothische schilderkunst en de miniatuur-schilderschool van het Camaldolezer klooster „Degli Angeli” te Florence.

11. De Hl. Hieronymus in zijn studeervertrek.

Paneel 23 × 18 cm. Zie afb. 1.

Gepubliceerd: R. van Marle o.c. Dl. IX, blz. 99.

GIOVANNI DA PONTE.

Geb. 1385, vermeld tot 1444. Werkzaam te Florence en vertegenwoordiger van den laat-Gothischen calligraphischen stijl. In zijn later werk is de invloed merkbaar van de nieuwe beginselen, die in Masaccio's kunst tot uiting komen.

- 12/13. Twee evangelisten of profeten. Figuren ten voeten uit, gehuld in wijde mantels met pen en boek in de handen, staande tegen een gouden achtergrond.

Paneel, elk 35 × 14 cm.

Gepubliceerd: R. van Marle, o.c. Dl. IX, blz. 72, afb. 42; Berenson, o.c. blz. 339, als Maestro del Bambino Vispo.

ZUID-NEDERLANDSCHE SCHOOL DER 15de EN 16de EEUW.

ANTWERPSCH MEESTER OMSTREEKS 1525.

14. De aanbidding van de drie Koningen voor een ruïne in Renaissancestijl. Op den achtergrond een berglandschap.

Paneel, boogvormig 88.5 × 58 cm.

ANTWERPSCH MEESTER OMSTREEKS 1550.

15. Landschap. Op den voorgrond bergen en rotsen uitlopend in zee. Links op een heuvel heeft onder dreigend

zwarte wolken het martyrium van de Hl. Catharina plaats.

Paneel 63 × 116 cm.

Door Friedlaender beschouwd als een vroeg werk van Pieter Brueghel.

BOURGONDISCH MEESTER OMSTREEKS 1480.

16. Portret van een jongen man. Op de origineele lijst het opschrift: „En l'age de XXVI ans”, familiewapen en het monogram A Y.

Paneel 38 × 29 cm. Zie afb. 2.

BRUGSCH MEESTER. OMSTREEKS 1510.

17. Mansportret, borstbeeld tegen groenen achtergrond.

Paneel 13 × 8 cm.

Gepubliceerd: Burlington Magazine, 1937, Supplem. Pl. XIV met toeschrijving door L. Baldass aan Gerard David.

ADRIAEN ISENBRANT.

Geboortejaar onbekend, in 1510 in het Schildersgilde te Brugge opgenomen, aldaar gest. 1551. Navolger van Gerard David. Schilder van bijbelsche onderwerpen.

18. De Hl. Maagd met het Christuskind, gezeten op een troon rijk met Renaissance-ornament versierd.

Vrije copie naar een schilderij van Gerard David.

Paneel 44 × 33 cm.

Gepubliceerd: Friedlaender, Alt-Niederländische Malerei, Dl. XI, 174.

MEESTER VAN FRANKFORT.

Zuid-Nederlandsch schilder, zoo genoemd naar zijn Anna-altaar op bestelling voor Frankfort geschilderd.

Werkzaam te Antwerpen onder invloed van de kunst van Quinten Matsijs. Einde 15de en begin 16de eeuw.

- 19/20. De Hl. Catharina en Barbara. Figuren ten voeten uit staande in een landschap, gekleed in weelderige Renaissancegewaden. De Hl. Catharina met boek en zwaard in de handen; op den achtergrond het brandende rad.

De Hl. Barbara met boek en witte veer; naast haar de toren.

Zijluiken van een groot altaarstuk.

Paneel. Elk 1.58 × 71 cm.

21. De Hl. Christophorus met het Christuskind op den schouder, in een landschap.

Paneel 46 × 31 cm.

Gepubliceerd: Friedlaender, *Altniederländische Malerei*, Dl. VII, 155.

JOACHIM PATINIER.

Geb. omstr. 1480 te Bouvignes, gest. te Antwerpen 1524. Voordat hij in het gilde te Antwerpen werd ingeschreven (1515), werkte hij waarschijnlijk te Brugge samen met Gerard David. Als landschapschilder gaat hij uit boven den middeleeuwschen driekleurigen opbouw en schept composities van grootsche en dramatische kracht, die aan Jeroen Bosch herinneren. De figuurvoorstellingen spelen daarbij vaak een bijkomstige rol. In het opkomende maniërisme der Antwerpsche schilderschool neemt hij een afzonderlijke plaats in.

22. Landschap in den vuurgloed van het brandende Sodom. Rechts op den weg Loth met zijn familie en engelen.

Paneel 23 × 29.5 cm.

Gepubliceerd: Friedlaender, *Alt-Niederländische Malerei*, Dl. IX, nr. 219.

JAN PROVOOST.

Geb. 1465 te Bergen (Henegouwen), gest. 1529 te Brugge. Schilder van bijbelsche voorstellingen, werkzaam te Valenciennes (?), Antwerpen en Brugge. Provoost behoort tot de schilders, die de gedragen devotie van figuren als Memlinc en Gerard David niet meer ondergaan en door allerlei nieuwe, vaak uiterlijke motieven de Renaissance helpen voorbereiden, hoewel ook het behoud van traditioneele opvattingen in zijn kunst is te vinden.

- 23/24. Johannes de Dooper en de Hl. Dominicus. Figuren ten voeten uit, gehuld in tuniek en mantel, met hun attributen in de handen, staande in een landschap.

Paneel, elk 62×20.5 cm.

Friedlaender, Alt-Niederländische Malerei, Dl. IX, nr. 136.

DUITSCHESCHOOL.

JACOPO DE' BARBARI.

Geb. te Venetië omstr. 1440, gest. te Brussel vóór 1515. Sedert 1500 te Neurenberg. Na 1504 in dienst van de keurvorsten Frederik III van Saksen en Joachim I van Brandenburg; in 1510 naar Brussel aan het hof van Margaretha van Oostenrijk. In hoofdzaak portretschilder.

25. Portret van Hertog Ruprecht van Mecklenburg, genaamd „der Friedfertige”. In 1507 geschilderd ter gelegenheid van zijn huwelijk met Hertogin Ursula van Brandenburg.

Paneel 59.5×37.5 cm.

Gepubliceerd: A. de Hévésy, Jacopo de' Barbari, 1925.

LUCAS CRANACH.

Geb. te Kronach in 1472, gest. in Weimar in 1553. Als hofschilder van de keurvorsten van Saksen werkzaam te Wittenberg. Portretschilder en schilder van historiestukken en bijbelsche en mythologische tafereelen. Na Dürer de meest veelzijdige Duitse schilder, realist en maniërist, met een sterk gevoel voor styleering en decoratieve werking.

26. Venus.

Paneel 174×71 cm. Omstreeks 1528.

Verwant met een Eva in het Museum te Brunswijk.

Gepubliceerd: Friedlaender-Rosenberg, 1932, nr. 98 d.

27. Portret van Hertogin Barbara van Saksen, vrouw van Hertog Georg van Saksen, genaamd „der Bärtige”. Rechts gemerkt met de signatuur van L. Cranach.

Paneel 34.5×22.5 cm.

STEPHAN LOCHNER.

Geb. te Meersburg (?), gest. 1451 te Keulen. Werkzaam te Keulen, waar hij sinds 1442 wordt vermeld.

- 28/29. Twee paneelen van een altaar, voorstellende de Hl. Maria Magdalena en Johannes den Evangelist.

Paneel. Elk 43×13 cm.

Gepubliceerd: Otto H. Foerster, Stephan Lochner, 1938, blz. 156, no. 26. — C. A. Aldenhoven, Die Kölner Malerschule, blz. 75. — Cat. Meesterwerken uit vier eeuwen, Rotterdam, Museum Boymans, 1938 nr. 31 a en b.

LUCAS MOSER.

Schilder werkzaam te Weilderstadt (Schwaben), volgens een opschrift op een 1431 gedateerd altaar in Tiefenbronn. Overgangsfiguur tusschen de Gothische, nog idealiseerende stijlvattingen en het nieuwe aan de vroeg-Vlaamsche kunst verwante gevoel voor naturalisme. Een van de eerste schilders in Duitschland, die het landschap in beeld brengt.

- 30/31. Maria en Johannes. Twee fragmenten van een kruisigingstafereel.

Paneelen. Maria 39.5×13 cm, Johannes 39×18 cm.
De toeschrijving niet geheel overtuigend.

NICOLAS NEUFCHATEL.

Geb. te Bergen in Henegouwen in 1527, gest. waarsch. te Neurenberg in 1590. Leerling van Pieter Coecke van Aelst te Antwerpen, sedert 1561 te Neurenberg, vermoedelijk ook nog te Praag werkzaam. Hij ontwikkelde zich als een bekwaam portrettist, die in Zuid-Duitschland groot aanzien genoot. Meermalen staan zijn portretten op naam van Hans Holbein.

32. Vrouwenportret. Halve figuur in het rood gekleed, met witte muts, tegen grijsgroenen achtergrond.

Doek 59×49 cm.

NOORD-DUI TSCH MEESTER. OMSTREEKS 1490.

33. Portret van een jongen man, met viooltje in de rechter hand. Rechts bovenaan een wapenschild, links het monogram H.H.

Paneel 32.5×21.5 cm. Zie afb. 3.

Door M. J. Friedlaender toegeschreven aan een Lübeckschen schilder.

ZUID-DUI TSCH MEESTER. 1522.

34. Mansportret. Halve figuur gekleed in rooden tabbaard met bont, en bonten muts. Bovenaan het monogram H. v. B. en het jaartal 1522.

Papier op paneel 37.5×28.5 cm.

MEESTER VAN HET LEVEN VAN MARIA.

Zoo genoemd naar een reeks voorstellingen uit het leven van Maria in de Pinacothek te München. Vroeger genaamd de „Meester van de Lyverbergsche Passie”. Werkzaam tusschen 1463 en 1480 te Keulen. Schilder van bijbelsche voorstellingen, gevormd onder den invloed van de kunst van Dirk Bouts.

35. De Ontmoeting van Maria en Elisabeth in een landschap. Variant van het schilderij in de Pinacothek te München.

Paneel 57.5×104 cm. Zie afb. 4.

Gepubliceerd: Cat. Tent. Düsseldorf, 1904; Cat. Museum Boymans, Rotterdam, 1937, nr. 273.

VLAAMSCHE SCHOOL DER 17de EEUW.

GONZALES COQUES.

Geb. vóór 1618 te Antwerpen, gest. 1684 aldaar. Bijgenaamd de kleine van Dijck. Vermoedelijk ook werkzaam aan het hof van Karel I in Engeland. Schilder van portretten en familiegroepen in interieur, tuin of op een terras, veelal in klein formaat, gracieus van compositie, harmonisch in coloriet.

36. Familiegroep, bestaande uit man, vrouw, twee dochters en een zoontje, geplaatst op de treden van een voorhuis, met allegorische schildering op den achtergrond.

Doek 97 × 79 cm.

ANTHONIE VAN DYCK.

Geb. te Antwerpen in 1599, gest. te Londen in 1641. Leerling van Hendrik van Balen, omstreeks 1616 werkzaam in het atelier van Rubens. Bezocht Italië (1621—1627), Holland (1628 en 1631) en leefde in latere jaren in Londen, waar hij hofschilder was van Karel I. Met Rubens de belangrijkste portretschilder van de Vlaamsche school. Zijn werk vol charme en bekoring in zijn portretten, neigt naar het dramatische in zijn bijbelsche voorstellingen.

37. Portret van A. H. Moens, op 30-jarigen leeftijd.

Geschilderd in 1624.

Doek 108.6 × 86.4 cm.

JACOB JORDAENS.

Geb. 1593 te Antwerpen, gest. 1678 aldaar. Leerling van zijn lateren schoonvader Adam van Noort, voorts sterk onder den invloed van de kunst van Rubens. Werkzaam te Antwerpen.

38. De uitdrijving van de wisselaars uit den tempel door Christus.

Een dergelijke compositie, eenigszins gewijzigd in het Louvre.

Doek 170 x 198 cm.

Gepubliceerd: Cat. Jordaens Tentoonstelling, Antwerpen, 1928, no. 24.

P. P. RUBENS.

Te Siegen in 1577 uit Antwerpsche ouders geboren, in 1640 te Antwerpen overleden. Leerling o.a. van Otto van Veen en van Adam van Noort, was van 1600—1608 in Italië (hofschilder van den Hertog van Mantua),

werd daarna hofschilder van Aartshertog Albert; in 1622 werkzaam voor Maria de Medici in Parijs, na 1630 voor Karel I. Zijn stijl typeert de Europeesche Barok; vooral in zijn geniale schetsen met bijbelsche, mythologische en historische onderwerpen toont hij zich in zijn volle kracht. Ongeëvenaard in zijn inventies, gespannen door bezieling en openbloeiend in een zinnelijk realisme vol kleurig leven, verheerlijkt hij zonder ooit aarzeling te kennen het aardsche bestaan. De antieke wereld en de Italiaansche schilderkunst der 16de eeuw herleven in zijn werk en krijgen een nieuwe machtige gestalte.

39. Het Bad van Diana. Fragment van een grooter schilderij, dat zich in 1642 in het bezit van kardinaal Richelieu bevond.

Doek 150×118 cm. Zie afb. 5.

Gepubliceerd: Rooses, III, 83, nr. 601. Rubens-tentoonstelling, Amsterdam 1933, nr. 32.

40. Landschap bij onweer.

Gegraveerd door S. A. Bolswert.

Paneel 30.5×40 cm.

Gepubliceerd: Rooses IV, 1890, 371, no. 1181; Rubens-tentoonstelling, Amsterdam, 1933, nr. 61.

41. Portret van pater Jan Neyen, OFM. (1586—1612). Biechtvader van Aartshertog Ferdinand, den stadhouder der Spaansche Nederlanden. Voerde van 1607 af besprekingen, die geleid hebben tot het in 1609 te Antwerpen gesloten Twaalfjarig Bestand.

Paneel 95.5×74.5 cm.

Rubens-tentoonstelling, Amsterdam, 1933, nr. 45.

JAN SIBERECHTS.

Geb. te Antwerpen in 1627, gest. in 1703, vermoedelijk te Londen. Werkzaam voor den Hertog van Buckingham in Engeland. Landschapschilder.

42. Boschlandschap met doorwaadbare plaats op den voorgrond, waar een boerenwagen doorheentrekt en paarden gedrenkt worden.

Doek 150×205 cm.

DAVID TENIERS.

Geb. 1610 te Antwerpen, gest. in 1690 te Brussel. Leerling van zijn vader, onderging den invloed van Adr. Brouwer en Rubens. Sedert 1651 in Brussel, waar hij een academie oprichtte en hofschilder werd van den Aartshertog Leopold Wilhelm. Schilder van hoofsche portretten, landschappen met gezelschappen en interieurs met boeren, alchemisten etc.

- 43/44. Lente en Winter. Uit een reeks van de vier seizoenen.

Op de lente herkent men het kasteel van den schilder, die zich zelf met zijn vrouw en dochter op den voorgrond heeft afgebeeld.

Koper, elk 61×81.5 cm.

Gepubliceerd: J. Smith, III, nrs. 484 en 487.

NOORD-NEDERLANDSCHE SCHOOL DER 16de EEUW.

JACOB CORNELISZ. VAN OOSTSANEN.

Geb. vóór 1470 te Oostsanen, gest. vóór 18 October 1533 te Amsterdam. Werkzaam te Amsterdam, waar hij vóór 1517 de leermeester is geweest van Jan van Scorel. Met Cornelisz Engelbrechtsz en Lucas van Leyden behoort hij tot de drie grootste Noord-Nederlandsche Renaissance-schilders uit de vroege 16de eeuw. Zijn kunst onderscheidt zich van die der beide Leidsche schilders, daar hij als belangrijk graveur van houtsneden ook in zijn schilderijen een voorliefde heeft voor ornamentalen stijl. Zijn coloriet kleurig en rijk aan tusschentinten, waarmee hij voor zijn tijd nieuwe, soms eenigzins krasse effecten weet te bereiken. Schilder van bijbelsche voorstellingen en portretten.

45. De Geboorte. Maria en Joseph knielend ter weerszijde van de kribbe; rondom hen musiceerende engelen. Op den achtergrond de aankomst van de drie Koningen met hun gevolg in een landschap.

Paneel 97.7 × 83.8 cm.

Wellicht een vroeg werk, dat op den samenhang met den Meester der Lucia-legende wijst.

46. De H. Maagd met het Christuskind omringd door musiceerende engelen.

Paneel 65 × 56 cm.

Gepubliceerd: Friedlaender, Rep. f. Kunstwissenschaft XXV.

CORNELIS ENGELBRECHTSZ.

Geb. 1468 te Leiden, gest. 1533 aldaar. Leerling of medewerken van zijn tijdgenoot Lucas van Leyden; met Jacob Cornelisz van Oostzanen, een van de belangrijkste schilders van de vroeg-Nederlandsche Renaissance. Hij is een uitgesproken maniërist in de uitbeelding van de houding en expressie zijner figuren, die gehuld zijn in fantasievolle gewaden met rijkgeschakeerd coloriet. Aan zijn kleinere werken kan dit een zeldzame bekoring geven. Schilder van bijbelsche voorstellingen, portretten en genrestukken.

47. De Kruisiging. Christus aan het Kruis, links Maria en Johannes, aan den voet Magdalena, rechts de Hl. Petrus en de Hl. Catharina.

Paneel 44 × 34.5 cm. Zie afb. 6.

Gepubliceerd: Friedlaender, Die Altniederländische Malerei, Dl. XIV, blz. 121.

MAERTEN VAN HEEMSKERCK.

Geb. 1498 te Heemskerk, gest. 1574 te Haarlem. Leerling van Cornelisz. Willemsz te Haarlem en van Jan Lucasz te Delft. Van 1527—1529 leerling van Jan van Scorel te Haarlem. Van 1532—1536 bereisde hij Italië; daarna weer te Haarlem, waar hij in 1540 als deken van het St. Lucasgilde vermeld wordt. Zijn later werk staat onder

invloed van het Italiaansch maniërisme. Schilder van bijbelsche en mythologische voorstellingen en portretten.

48. Portret van Mr. Pieter Bicker, gezeten aan een tafel met opengeslagen boek met rekenposten; met de rechterhand telt hij rekenpenningen uit. Resten van een signatuur. Op de oude gebeeldhouwde lijst: „1529 A. 34”.

Paneel 84.5×65 cm. Pendant van het volgend nummer.

49. Portret van Anna Bicker-Codde, gezeten aan een spinnewiel. Op de oude gebouwdhouwde lijst: „1529 A. 26”.

Paneel 84.5×65 cm. Pendant van het vorig nummer. Zie afb. 7.

JAN MOSTAERT.

Geb. te Haarlem omstr. 1475 en aldaar overleden 1555 of 1556. Zijn vroege werk staat nog onder invloed van Geertgen tot St. Jans. Zijn landschappen zijn vol fantasie, verbeelding en schilderachtigheid; in zijn figuren treft ondanks wat onbeholpenheid een nuchtere scherpe kijk en eigen overtuiging. Werkzaam als portretschilder aan het hof te Mechelen en te Brussel.

50. De ontdekking van Amerika. Amerikaansche inboorlingen in strijd gewikkeld met soldaten, die de Bourgondische banier dragen.

Paneel 86×152 cm.

Het schilderij is reeds door C. v. Mander in 1604 beschreven. Gepubliceerd: Friedlaender, Dl. X, nr. 25.

UTRECHTSCH MEESTER OMSTREEKS 1525.

51. Drieluik. Middenpaneel met de voorstelling van het Laatste Avondmaal en de Voetwassching. Bovenaan zijn aangebracht de wapens der Utrechtsche familie Pauw en Sasse. De zijluiken zijn door midden gezaagd. Op de binnenpaneelen: de stichters, Karthuizers broeders en zusters met hun beschermheiligen. Op de buitenpaneelen de Hl. Nicolaas en de Hl. Catharina in een landschap.

Paneel. Middenluik 150 × 94 cm; zijluiken 150 × 39 cm.
Gepubliceerd: Cat. Tent. Bijbelsche Kunst, Amsterdam 1939,
no. 106.

HOLLANDSCHE SCHOOL DER 17de en 18de EEUW.

HENDRICK AVERCAMP.

Geb. te Amsterdam in 1585, gest. in Kampen in 1634.
Schilder van wintergezichten en enkele zomerlandschap-
pen. Nuchter observeerend teekenaar van figuren, voor-
looper van de Nederlandsche 17de-eeuwsche landschap-
schilders.

52. Ijsgezicht met schaatsenrijders. Rechts onderaan ge-
teekend met monogram H. A.

Gepubliceerd: C. Welcker, Hendrick Avercamp, no. S. 22. —
Cat. Tent. Hollandsche Winterlandschappen, Amsterdam,
1932, no. 8.

GERRIT BERCKHEIJDE.

Geb. 1638 te Haarlem, gest. 1698 aldaar. Jongere broe-
der en leerling van Job Berckheyde, dien hij op reizen
door Duitschland vergezelde. In 1660 lid van het St.
Lucasgilde te Haarlem. Schilder van stadsgezichten,
zeehavens en kerkinterieurs.

53. De St. Bavokerk te Haarlem met omgeving.
Doek 47.5 × 43 cm.

54. Interieur van de St. Bavokerk te Haarlem; de rechter
zijbeuk naar het koor gezien.
Doek 39.5 × 46.5 cm. Zie afb. 8.
Gepubliceerd: M. Brockwell. Cat. Cook Coll. Doughty House,
Nr. 206.

ABRAHAM VAN BEIJEREN.

Geb. 1620 of 1621 te 's-Gravenhage, gest. na 1674 ver-
moedelijk te Alkmaar. In 1639 te Leiden; 1640 lid van
het St. Lucasgilde te 's-Gravenhage; 1656 medeoprichter

van de Schildersconfrerie „Pictura” aldaar; 1657 lid van het gilde te Delft. In de jaren 1663, 1671 en 1674 komt hij achtereenvolgens voor in de gilden te 's-Gravenhage, Amsterdam en Alkmaar. Schilder van vischstillevens en zeegezichten.

55. Stilleven. Op een tafel een rijk arrangement van een zilveren kan, een blauw porceleinen Ming-schaal, vruchten en kreeft. In de zilveren kan het weerspiegelde portret van den schilder. Geteekend met monogram.

Doek 99 × 85 cm.

Gepubliceerd: M. Brockwell, Cat. Cook Coll. Doughty House Nr. 214. — Cat. Dutch Art London 1929 nr. 215.

FERDINAND BOL.

Geb. te Dordrecht in 1616, gest. in 1680 te Amsterdam. Schilder van portretten en bijbelsche voorstellingen. Leerling van Rembrandt, na 1660 volgt hij meer de mode van zijn tijd en krijgt zijn werk een verfijnder, maar uiterlijker karakter.

56. De Engel verschijnt aan Gideon. Gemerkt en 1641 gedateerd.

Doek 82.5 × 70 cm.

Gepubliceerd: Karl E. Köhne, The Burlington Magazine, LX, 1932, blz. 224.

GERARD TER BORCH.

Geb. te Zwolle in 1617, gest. te Deventer in 1681. Werkzaam in Haarlem, Londen en Amsterdam; na 1648, waarin hij zijn meesterwerk, de eedsaflegging bij den Vrede van Munster, maakte, te Zwolle en Deventer. Schilder van zorgvuldig uitgevoerde voorname portretten, meest in klein formaat en van een aantal elegante gezelschapsstukken.

57. Portret van Jacob de Graeff (1642—1690), schepen te Amsterdam. Rechts gemonogrammeerd.

Paneel 45.5 × 34.5 cm.

Gepubliceerd: Hofstede de Groot, nr. 228.

PIETER CODDE.

Geb. 1599 te Amsterdam, gest. 1678 aldaar. Geheel gevormd onder den invloed van de kunst van Frans Hals te Haarlem. Schilder van portretten en genrestukken.

58. Portret van een echtpaar, staande in een vertrek. Geteekend met monogram P. C. op de deurpost in den achtergrond. Gedateerd 1634.

Paneel 43×35 cm.

GERBRAND VAN DEN EECKHOUT.

Geb. 1621 te Amsterdam, gest. 1674 aldaar. Werkzaam te Amsterdam en leerling van Rembrandt. Schilder van bijbelsche voorstellingen.

59. Christus temidden van de rechtsgeleerden in den tempel.

Doek 65×87 cm.

GOVERT FLINCK.

Geb. te Kleef in 1615, gest. te Amsterdam in 1660. Tusschen 1634 en 1636 leerling van Rembrandt te Amsterdam, speelt vooral na 1650 een rol van betekenissen in Amsterdam. Schilder van portretten, schuttersstukken en bijbelsche voorstellingen, die allengs een neiging naar het modieuze beginnen te vertoonen.

60. Portret van Samuel Manasse Ben Israel, theoloog en Joodsch taalgeleerde te Amsterdam. Links het opschrift: „Aet. 44”. Resten van een signatuur en het jaartal 1637.

Paneel 75×59 cm.

Een jaar te voren heeft Rembrandt dezen geleerde in ets geportretteerd.

AERT DE GELDER.

Geb. te Dordrecht in 1645, gest. in 1727 aldaar. Leerling van Samuel van Hoogstraten en — waarschijnlijk in 1661 — van Rembrandt. Werkzaam in Dordrecht, waar hij de late schildertrant van Rembrandt voortzette. Hoewel soms slordig van teekening en minder helder

van kleur, vaak verrassend door emotioneele voordracht en gevoelige kleurcombinaties van groen, bruineel en rood.

61. Portret van Ernst van Beveren, Heer van West-IJsselmonde en de Linde, schepen en burgemeester van Dordrecht. Gemerkt links onderaan en gedateerd 1685.

Doek 128 × 105 cm.

Gepubliceerd: K. Lilienfeld, nr. 158.

JAN VAN GOYEN.

Geb. te Leiden in 1596, gest. te 's-Gravenhage in 1656. Leerling van Esaias van de Velde, schoonvader van Jan Steen. Aanvankelijk schilder van kleurrijke landschappen, later gaan zijn verbeeldingen meer over in atmosferische stemmingen, waarbij de ruime Hollandsche bewolkte luchten aanleiding geven tot een spel van subtiele nuanceeringen van bruine tinten en grijze en groene kleuren.

62. Gezicht op de Merwede bij Dordrecht. Geteekend met monogram en gedateerd 1646.

Paneel 35 × 53 cm.

Gepubliceerd: Hofstede de Groot. Nr. 1066. — O. Granberg, *Les Trésors d'Art en Suède*, 1911, Nr. 53.

JAN DAVIDSZ DE HEEM.

Geb. 1606 te Utrecht, gest. 1683 of 1684 te Antwerpen. Leerling van zijn vader David de Heem, van B. van der Ast te Utrecht en van David Bailly te Leiden. Van 1626—1632 te Leiden, van 1636—1647 te Antwerpen, waar hij onder invloed komt van de kunst van Daniel Seghers. Na 1669 weer te Utrecht tot 1672. Schilder van bloemen- en vruchtenstillevens.

63. Stilleven in een nis, waarboven een oranjeappel opgehangen aan een lauriertak; onderaan de inscriptie „Vivat Oraenge”. Gemerkt.

Doek 63 × 49 cm.

JAN VAN DER HEYDEN.

Geb. te Gorkum in 1637, gest. te Amsterdam in 1712. Schilder van nauwkeurig uitgevoerde, smaakvol samengestelde stadsgezichten, van landschappen en enkele stillevens. Uitvinder van de brandspuit en van speciale straatlantaarns. Zijn zich in details verliezende schildertrant vond vooral in de 18de eeuw veel navolging.

64. Het kasteel Nijenrode aan de Vecht. Gemerkt. De figuren zijn geschilderd door Adr. van de Velde.

Paneel 47×59.5 cm.

Gepubliceerd: Hofstede de Groot, nr. 231.

65. Gezicht op een der Amsterdamsche grachten met den toren der Westerkerk op den achtergrond.

Paneel 60.5×72 cm.

MELCHIOR D'HONDECOETER.

Geb. te Utrecht 1636, gest. te Amsterdam 1695. Leerling van zijn vader Gijsbert d'Hondecoeter en zijn oom Jan Baptist Weenix. Werkzaam eerst te Utrecht, van 1659—1663 te 's-Gravenhage, daarna te Amsterdam.

66. Stilleven met dood gevogelte, geweer, weitasch en jachthoorn. Gemerkt.

Doek 57×47 cm.

JAN VAN HUYSUM.

Geb. te Amsterdam in 1682, gest. aldaar in 1749. Schilder van bloemstukken en landschappen, een van de laatste schilders uit de Hollandsche school, die rijk en decoratief gecomponeerde bloemstukken van groote allure wist te vervaardigen, in overeenstemming met de wenschen van zijn tijd, helder en uitvoerig en niet meer tegen donkere achtergronden.

67. Bloemstuuk in vaas. Gemerkt en gedateerd 1724.

Paneel 79.5×59.8 cm.

Gepubliceerd: Hofstede de Groot, nr. 43.

THOMAS DE KEYSER.

Geb. te Amsterdam in 1596 of '97, aldaar in 1667 overleden. Leerling van zijn vader, den beeldhouwer en architect Hendrick de Keyser. Schilder van kernachtig gekarakteriseerde portretten en van enkele uitmuntend geslaagde regentenstukken. Hoewel invloed van Hals en Rembrandt soms te bespeuren zijn, handhaaft hij zich volkomen als een zelfstandig kunstenaar.

68. Portret van een voorname jonge vrouw, zittend naast een tafel. Het pendant van dit portret bevindt zich in het Louvre te Parijs.

Paneel 78 × 52 cm.

Gepubliceerd: R. Oldenbourg, nr. 111.

NICOLAES MAES.

Geb. 1632 te Dordrecht, gest. 1693 te Amsterdam. Eerste opleiding te Dordrecht, doch in 1648 leerling bij Rembrandt te Amsterdam. In 1653 naar Dordrecht terug; 1673 weer te Amsterdam tot zijn dood toe. Schilder van bijbelsche voorstellingen, portretten en genrestukken.

69. Juno of de Luistervink. In de hal van een patriciërs-huis staat een dienstmaagd een vrijend paar te bespieden. Op het tweede plan een familie aan den disch. Het schilderij was oudtijds bekend onder den naam „Juno”, door de antieke buste op den pilaster op den voorgrond. Voluit gesigeneerd op de onderste trede van de trap, en gedateerd 1657.

Doek 92 × 120.5 cm.

Gepubliceerd: W. Valentiner, Nicolaes Maes, blz. 42.

MICHIEL VAN MIEREVELDT.

Geb. 1567 te Delft, gest. 1641 aldaar. Omstreeks 1582 in Utrecht, waar hij twee jaren leerling was van Anthonie van Blocklandt, daarna weer te Delft. Hofschilder der Prinsen van Oranje, wier portretten in talloze reproducties voorkomen. Schilder van mythologische voorstellingen, later voornamelijk van portretten.

70. Mansportret. Kniestuk, staande bij een tafel met groen tafelkleed. Bovenaan een familiewapen.

Paneel 113×85.3 cm.

Pendant van het volgend nummer.

71. Vrouwenportret. Kniestuk, zittende bij een tafel met groen tafelkleed. Links bovenaan een familiewapen. Voluit gemerkt en gedateerd 1619.

Paneel 112.5×85 cm.

Pendant van het vorig nummer.

FRANS VAN MIERIS DE OUDE.

Geb. te Leiden in 1635, gest. in 1681 aldaar. Leerling van Gerard Dou. Schilder van voorname portretten en genrestukken met zeer verfijnde techniek. Hij kreeg opdrachten van veel Europeesche vorstenhoven.

72. Officier in gezelschap van een jonge vrouw, die hem wijn inschenkt. Gemonogrammeerd en gedateerd 1659.

Paneel 43×33 cm.

Gepubliceerd: Hofstede de Groot, nr. 102.

AERT VAN DER NEER.

Geb. te Amsterdam(?) in 1603 aldaar in 1677 overleden. Misschien leerling van Van Camphuysen. Schilder van ijsgezichten en landschappen met zonsondergangen of maanlichteffecten. Trouwhartig en gevoelig poëtisch verbeelder van meestal eenvoudig gecomponeerde landschappen, met een rap oog voor het gewemel der schaatsenrijders en kolfspelers, die, sierlijk in beweging, de kleurigheid verhoogen en de lichtspelingen verlevendigen.

73. Winterlandschap, met kolfspelers en schaatsenrijders op een bevroren vaart. Gemerkt.

Paneel 33.8×46.1 cm.

EGLON VAN DER NEER.

Geb. 1635 of 1636 te Amsterdam, gest. 1703 te Düsseldorf. Leerling van zijn vader Aert van der Neer, later

bij Jacob van Loo te Amsterdam. Na een verblijf in Frankrijk, afwisselend werkzaam Rotterdam (1663—1679), den Haag, Amsterdam, Brussel en ten slotte te Düsseldorf als hofschilder van den keurvorst Johann Wilhelm van de Paltz. Schilder van genrestukken.

74. Interieur met twee jonge vrouwen, een binnentredende heer en een dienstmaagd. Op den voorgrond een dame, die de handen wascht in een zilveren waschbekken; naast haar een page. Gesigneerd en gedateerd 1675.

Paneel 49 × 39.5 cm.

Gepubliceerd: Waagen, *Art Treasures in England*, II nr. 253. — Hofstede de Groot, *DL*. V, nr. 44.

JAN VAN NOORDT.

Vermoedelijk geb. te Amsterdam omstr. 1620, althans daar werkzaam tusschen 1645 en 1675. Schilder van mythologische voorstellingen en portretten. Niet vrij van Rembrandt's sfeer, doch andere invloeden, ook die van Vlaamsche Meesters zijn in zijn werk aan te toonen bij een losser en zwieriger penseelvoering.

75. Nymphen en satijrs bij een houtvuur in een landschap.

Doek 83 × 67 cm.

Toeschrijving.

REMBRANDT VAN RIJN.

Geb. te Leiden in 1606, in 1669 overleden te Amsterdam, waar hij zich in 1631 had gevestigd. Zijn vroege werken bont en nog zeer kleurig onder invloed van Lastman. Als groot en gevierd portretschilder in den trant der Europeesche barok werkzaam in Amsterdam; na 1642, het jaar van de Nachtwacht, krijgt zijn werk steeds grooter innerlijke kracht, welke zich vooral in zijn zelfportretten openbaart. Landschappen en historische verbeeldingen, religieuze onderwerpen, kortom elk thema vindt bij Rembrandt zijn schoonste uitdrukking. Teekenaar en etser.

76. Portret van Rembrandt's zuster met baret en parelsnoer.
Gemerkt: RHL van Rijn 1632.
Gepubliceerd: Bredius, nr. 84.
Doek (ovaal) 68 × 53 cm.
77. Doode Pauwen. Een van de weinige stillevens van Rembrandt, omstreeks 1645 ontstaan. Gemerkt.
Een studie voor het meisje, dat uit het venster leunt en een voor de liggende pauw in het Prentenkabinet te Berlijn.
Doek 107.5 × 129 cm. Zie afb. 9.
Gepubliceerd: Hofstede de Groot, nr. 968.
78. Zelfportret. Gemerkt en gedateerd 1669. Een van de laatste zelfportretten van den kunstenaar.
Doek 59 × 51 cm. Zie afb. 10.
Gepubliceerd: Hofstede de Groot, nr. 527.

JACOB VAN RUYSDAEL.

Geb. 1628 of 1629 te Haarlem, gest. 1682 aldaar. Vermoedelijk leerling van zijn oom Salomon van Ruysdael. Werkzaam te Haarlem tot 1657 daarna te Amsterdam, waar hij tot 1681 bleef wonen. Een der beroemdste landschapschilders uit de Hollandsche school.

79. Gezicht op het strand bij Egmond. De toren van de kerk steekt achter de duinenreeks uit. Geteekend met monogram rechts onderaan. De stoffage waarschijnlijk van den schilder zelf; volgens het costuum omstreeks 1665 te dateeren.

Doek 104 × 159 cm. Zie afb. 11.

Gepubliceerd: Jacob Rosenberg, Jac. van Ruysdael, nr. 564.
Volgens Rosenberg waarschijnlijk het strand bij Scheveningen.

SALOMON VAN RUYSDAEL.

Geb. te Naarden omstreeks 1600, te Haarlem in 1670 overleden. Schilder van landschappen, meest riviergezichten aanvankelijk in den trant van Jan van Goyen en P. Molijn. Groot tonalistisch kunstenaar met een zuiver ge-

voel voor het Hollandsche landschap, waarin de kleuren een sterke kracht hebben en de stemmingen in hun scha-keeringen de rust verhoogen van de watervlakten en de grootsch geziene boomgroepeeringsen. De figuren altijd levendig geteekend en in actie, vaak door een bont accent de ruimtewerking in het landschap onopvallend versterkend.

80. Stadspoort met ronden toren aan een rivier, waarop een veerboot met reizigers en roeibootten. Gemonogrammeerd op het zwaard van de veerboot en gedateerd 1647.

Paneel 72×114 cm.

Gepubliceerd: Beeldende Kunst, XIX, 31; Stechow, nr. 521.

81. Landschap met herberg. Aan een landweg bij een herberg houden eenige koetsen en een huifkar halt om de paarden te voeren. Links onder geboomte worden koeien gedrenkt.

Paneel 87×127 cm.

Vroeger coll. Schall, Saksen. Cat. der tentoonstelling van werken door Salomon van Ruysdael in den Kunsthandel Goudstikker, A'dam 1936, nr. 37.

JAN STEEN.

Geb. te Leiden in 1626, en aldaar gestorven in 1679. Behalve in Leiden werkzaam in Den Haag, Delft, Warmond en Haarlem. Schilder van talrijke met veel humor en menschenkennis geschilderde voorvallen uit het dagelijksche leven. Beheerscht echter met even groot gemak ook onderwerpen met bijbelsche en mythologische voorstellingen. Zijn verhalende trant, vol geestige kwinkslagen, boeit voortdurend door de rake karakteristiek, waarmede hij elke denkbare situatie schetst. De gevoeligheid zijner kleuren en de zorgvuldige weergave van de materie van stoffen en voorwerpen verhoogen de genialiteit zijner composities, die vaak een zinnebeeldige strekking hebben.

82. De Dorpsbruid. Van de stoep van een huis treedt de bruidegom zijn bruid tegemoet, die hem begeleid door twee vrouwen, opwacht. Talrijke toeschouwers omringen hen. Gemerkt en gedateerd 1653.

Doek 80×69.5 cm. Zie afb. 12.

Gepubliceerd: Hofstede de Groot, Nr. 461. — Cat. Coll. Alphonse de Rothschild, nr. 28.

83. Samson en Dalila. In een hal met feestdisch zit Dalila; aan haar voeten ligt slapend Samson, wien zij de haren afknijpt. Gemerkt.

Doek 62.5×77 cm.

Gepubliceerd: Hofstede de Groot, nr. 10.

84. Christus verdrijft de wisselaars uit den tempel. Gemerkt en gedateerd 1675.

Doek 79.5×109 cm.

Gepubliceerd: Hofstede de Groot, nr. 62.

CORNELIS TROOST.

Geb. te Amsterdam in 1697, overleden in 1750 aldaar. Leerling van Arnold Boonen. Schilder van portretten en genrestukken. Geestig illustrator van het welgestelde burgerlijke leven van zijn tijd en van talrijke tooneel-scènes.

85. Het kraambed. In een met enkele kaarsen verlicht vertrek ligt de kraamvrouw in een hemelbed met groene gordijnen; bij haar de dokter en twee vrouwen. Vóór het haardvuur staan de baker en eenige familieleden. Een jonge vrouw reikt een spiegel aan voor den vader, die de jonggeborene in de armen houdt.

Doek 84×103 cm.

86. Doktersbezoek. In het midden van een kamer een groot hemelbed met zieke vrouw, ervóór de dokter in gesprek met den echtgenoot. Rechts de ouders in wanhoop, bijgestaan door dienstmaagd en knecht.

Doek 81×103 cm.

JAN VAN DE VELDE.

Geb. omstr. 1620 te Haarlem, gest. na 1660 te Amsterdam. Stillevenschilder uit de Haarlemsche school.

87. Stilleven van wijnroemer, fluitglas, pijpen, bord, kruikje, citroenen en oesters. Gesigneerd op het tafelblad: J. v. d. Velde 1651.

Doek 69×89.5 cm.

JAN VERKOLJE.

Geb. 1650 te Amsterdam, gest. 1693 te Delft. Populair schilder van elegante portretten; ook mythologische voorstellingen en genrestukken staan op zijn naam, terwijl hij bijzondere bekendheid verwierf door zijn zwarte kunstprenten.

88. De Brief. In een vertrek overhandigt een bode een brief aan een tric-trac spelende heer en dame. Voluit gesigneerd en gedateerd 1674.

Doek 59×53.5 cm.

JAN BAPTIST WEENIX.

Geb. omstreeks 1620 te Amsterdam, gest. vóór 1663 op het Huis ter Meije te Vleuten. Leerling van Abraham Bloemaert te Utrecht en van Nicolaas Moeyaert te Amsterdam. In 1642 bereist hij Italië, in 1647 te Amsterdam terug; daarna in 1649 te Utrecht, als overman van het Schilderscollege. Schilder van haven- en strandgezichten, genrestukken, stillevens en portretten.

89. Italiaansch Havengezicht. Voor een zuidelijke architectuur rechts de twee Dioscuren van het Capitool te Rome en een obelisk. Op den voorgrond kaartspelende soldaten; langs het water ruiters; rechts een heer en dame te paard en beladen muilezels. Gesigneerd en gedateerd 1649.

Doek 106×158 cm.

ADAM WILLAERTS.

Geb. te Antwerpen in 1577, gest. in 1664 te Utrecht, waar hij zich reeds vóór 1611 had gevestigd. Werkt nog in den trant van de Vlaamsche opvatting met vaste drie-deelige plans, kleurig en met bonte figuren op den voorgrond. Zijn werken zijn een mengeling van realistische voorvallen in vaak fantastische landschappen. Schilder van bijbelsche voorstellingen en van zee- en strandgezichten. Meermalen schilderde Willem Ormea de visch-stillevens in zijn strandgezichten.

90. Strandgezicht met schepen op de reede, die de Engelsche en Hollandsche vlag voeren, o.a. het schip „de Halve Maan”; het scheepje op den voorgrond heeft de vlag van Enkhuijzen in top. Op den oever in het rood Fred. V van de Paltz, Koning van Boheme z.g. de Winterkoning (1619). In het fantasie-berglanschap rechts de burcht van de Boheemsche koningen, het Hradschin te Praag. Voluit gemerkt en gedateerd 1619.

Doek 89 × 143 cm.

Rechts onderaan niet geheel voltooid.

EMANUEL DE WITTE.

Geb. te Alkmaar in 1617 en gest. te Amsterdam in 1692. Van 1642 tot 1652 in Delft, daarna in Amsterdam. Aanvankelijk onder invloed van de koele en nuchtere kerk-interieurs van Houckgeest en Van Vliet; in Amsterdam worden, mede onder invloed van Rembrandt, veel warmer en rijker kleureffecten bereikt. Een van de beste architectuurschilders van zijn tijd, schildert marktgezichten en landschappen, portretten en interieurs, die alle uitmunten door een eigen gedurfde kijk en een zeer persoonlijk ruimtegevoel.

91. Interieur van de Portugeesche Synagoge te Amsterdam. Een variant van dit schilderij in de Verz. Jurgens te Londen.

Doek 103.5 × 102.5 cm.

Gepubliceerd: M. Brockwell, Cat. Cook Coll. „Doughty House”
Nr. 380.

92. Interieur met dame, die een spinet bespeelt. Door de openstaande deur doorkijk naar de gang, keuken en voorhuis, waar de dienstmaagd veegt. Stemningsvol binnenhuis met zonnigen lichtinval.

Doek 77 × 104 cm. Zie afb. 13.

FRANSCH EN ITALIAANSCH SCHOOL DER 18de EEUW.

BERNARDO BELOTTO, genaamd CANALETTO.

Geb. 1720 te Venetië, gest. 1780 te Warschau. Leerling van zijn oom Antonio da Canal, naar wien hij den bijnaam Canaletto aannam. Werkzaam te Venetië, Rome, München, Dresden, Weenen en Warschau. Hofschilder van August III, Keurvorst van Saksen. In opdracht van den Graaf van Brühl schilderde hij in 1746 en 1747 een serie stadsgezichten van Dresden en Pirna. Hofschilder van Stanislaus II van Polen.

93. Stadsgezicht met de Markt van Pirna.

Doek 59.5 × 86 cm.

Herhaling van het schilderij in het Kaiser Friedrich Museum te Berlijn.

FRANÇOIS BOUCHER.

Geb. te Parijs in 1703, aldaar overleden in 1770. In 1727 in Italië, bewonderaar vooral van Tiepolo. Zijn veelzijdig talent, zijn aangeboren vaardigheid en speelsche invallen vormen een telkens weer verrassende illustratie van het Fransche leven onder Lodewijk XV.

94. De Tuinpoort. Voor een hoogen houten poort met uitzicht op een park, staan twee vrouwen bij een mand met groente, twee kinderen spelen met een kruiwagen. Rechts achter kale berkenstammen dicht geboomte.

Doek 69 × 56.5 cm.

FRANÇOIS HUBERT DROUAIS (Fils).

Geb. te Parijs in 1727, overleden in 1775 aldaar; leerling van zijn vader den portret- en miniatuurschilder Hubert Drouais; bezocht de ateliers van Van Loo, Natoire en Boucher. Zeer gezocht schilder van portretten, vooral van kinderen. Hofschilder.

95. Twee spelende jongens als savoyaards gekleed, met draailier en marmot. Portretten van den prins en den Chevalier de Bouillon.

Doek 84×127 cm.

Gepubliceerd: Les Arts 1912, nr. 124.

NICOLAS LANCRET.

Geboren 1690 en overleden 1745 te Parijs. Schilder van elegante gezelschappen naar het voorbeeld van Watteau.

96. Gezelschap in een park.

Doek 54×60 cm.

Gepubliceerd: G. Wildenstein, nr. 140.

NICOLAS BERNARD LÉPICIÉ.

Geb. te Parijs in 1735, aldaar overleden in 1784. Leerling van zijn vader den graveur Bernard Lépicie en van C. van Loo. Schilder van alle genres.

97. Portret van een jongen, een hoed met breeden rand op het hoofd. In de rechterhand houdt hij een teekenmap en rood krijt.

Doek 40×32 cm.

PIETRO LONGHI.

Geb. te Venetië in 1702, aldaar overleden in 1785. Leerde aanvankelijk voor goudsmid, daarna leerling van Balestra en Giovanni Crespì. Schilder van het huiselijke en galante leven van Venetië.

98. Gezelschap met gemaskerden.

Doek 71×53 cm.

LOUIS GABRIEL MOREAU (L'Ainé).

Geb. te Parijs in 1739, aldaar overleden in 1805. Leerling van de Machy. Schilderde bij voorkeur parklandschappen in de omgeving van Parijs. Overgangsfiguur van het Rococo naar de 19de eeuw.

99. Gezelschap in een tuin achter een huis.

Paneel 30×25 cm.

Gepubliceerd: G. Wildenstein, L. Moreau, 1923, nr. 50.

JEAN-BAPTISTE PATER.

Geb. te Valenciennes in 1695, overleden te Parijs in 1736. Korten tijd leerling van Watteau; met Lancret diens meest begaafde navolger. Schilder van arcadische landschappen en tafereelen.

100. Fête champêtre.

Doek 44.5×55 cm.

Gepubliceerd: Les Beaux Arts 1937. Pendant van het volgende nummer.

101. Fête champêtre.

Doek 44.5×55 dm.

Pendant van het vorige nummer.

TEEKENINGEN

FRANÇOIS BOUCHER.

Geb. te Parijs in 1703, aldaar overleden in 1770. In 1727 in Italië, bewonderaar vooral van Tiepolo. Zijn veelzijdig talent, zijn aangeboren vaardigheid en speelsche invallen vormen een telkens weer verrassende illustratie van het Fransche leven onder Lodewijk XV. Vooral in zijn teekeningen vindt men de weerspiegeling van alle elementen, die aan de 18de eeuw in Frankrijk zoo'n eigen aspect hebben gegeven.

102. Man in een leunstoel zittend, met studie van hand. Gemerkt: f. boucher, Le Misanthrope.

Rood krijt, $30 \times 23,2$ cm.

Gepubliceerd: Stift und Feder, 1929, nr. 53.

103. Man met driehoekigen steek op het hoofd; op de achterzijde in andere houding. Gemerkt: f. boucher.
Rood krijt, 31.5×16.5 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder, 1928, nr. 55.
104. Vrouw. Studie voor L'Etourdi van Molière. Gemerkt: f. boucher.
Rood krijt, 28×20 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder, 1929, nr. 57.
105. Mozes wordt gevonden door de dochter van den Pharao.
Rood krijt, 24.6×36.2 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder, 1929, nr. 57.
106. Man. Studie voor L'Avare van Molière. Gemerkt: f. boucher.
Rood krijt, 31×18.4 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder, 1928, nr. 56.
107. Ezel. Gemerkt: Boucher.
Zwart en wit krijt op grijs papier, 21×31.2 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder, 1929, nr. 58.
108. Gezicht op Tivoli. Gemerkt en gedateerd 1730.
Zwart en wit krijt op blauw papier, 32×42.5 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder, 1929, nr. 59.
109. Man. Studie voor L'Etourdi van Molière. Gemerkt: f. boucher.
Rood krijt, 28.5×19.3 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder, 1929, nr. 52.

HONORÉ FRAGONARD.

Geboren in 1732 te Grasse, overleden in 1806 te Parijs. Leerling van Chardin en Boucher, werkzaam in Italië, na 1761 in Parijs. Elegant en temperamentvol teekenaar, die behalve portretten en landschappen, allegorische voorstellingen en aan het tooneel ontleende tafereelen vol gratie wist te verbeelden.

110. Vrouwenfiguur met afgewend hoofd.
Rood krijt, 37.9×24.5 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder, 1929, nr. 33.
111. Vrouwenfiguur. Gemerkt: frago.... d.
Rood krijt, 39.5×25.7 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder, 1929, nr. 71.

ANTOINE WATTEAU.

Geb. te Valenciennes in 1684, overleden in 1721 te Nogent-sur-Marne. Zijn teekeningen leiden naast zijn schilderijen het 18de eeuwse Fransche kunstleven in; door zijn lyrische en fantasierijke vertolkingen, gedragen door een groote gevoeligheid voor kleur en lijn, steunend op de wereld van het tooneel der Italiaansche comedie, werd de schilder het onovertroffen voorbeeld voor zijn tijd.

112. Studieblad: kop en schouder van jongen man met baret: verder heupstudie met linkerhand aan den degen.
Rood en zwart krijt met wit gehoogd, 18×25 cm.
113. Twee op den grond zittende meisjes.
Rood en zwart krijt met wit gehoogd, 20.5×34 cm. Zie afb. 14.
114. Jong meisje met zwarten sluier. Studie voor „Les plaisirs du bal” (Dulwich).
Rood en zwart krijt met wit gehoogd, 19×12.5 cm.
Gepubliceerd: Parker, nr. 65.
115. Vrouw met gitaar.
Rood krijt, 22.2×16.5 cm.
Gepubliceerd: Stift und Feder 1929, nr. 31.
116. Knielende jongen met hoed op het hoofd, die in een bakje roert.
Rood en zwart krijt met wit gehoogd, 26.5×21.5 cm.

BEELDHOUWWERKEN

TILMANN RIEMENSCHNEIDER.

Geb. 1468 te Würzburg, gest. 1531 aldaar. Met Adam Krafft te rekenen tot de voornaamste beeldhouwers der late Gothiek in Duitschland. Monumentaal is zijn werk als steenbeeldhouwer, later werkt hij voornamelijk in hout; zijn rijpe kunst is rustiger en liefelijker tegenover de heftig bewegelijke plastiek zijner jeugdwerken. Op de beeldhouwkunst van zijn tijd te Augsburg en Neurenberg heeft hij grooten invloed gehad.

117. Twee figuren voorstellende de Verkondiging van de Engel aan Maria.

Albast. Hg. 40 cm. Zie afb. 15.

ELZASSISCHE SCHOOL.

118. Gepolychromeerde en gedeeltelijk vergulde groep, voorstellende de Geboorte van Christus. In het midden de knielende Hl. Maagd, omringd door engelen; rechts Joseph. Achter een gevlochten omheining de herders; geheel rechts een schouw en uitstekende schoorsteen.

Lindenhout. Omstr. 1500 Br. 55 cm.

Het Christuskind en verschillende handen moderne toevoegingen.

NEDERLANDSCHE SCHOOL.

119. Blaasbalg met in hout gesneden reliëf voorstellende de Vlucht naar Egypte. Onder de groep twee beschilderde wapenschilden met het wapen van Amsterdam en dat van Keizer Maximiliaan; het uiteinde in den vorm van een drakenkop.

Eikenhout. Eerste helft 16de eeuw. Lg. 70 cm.

MEUBELN

120. Petrarca-stoel.

Notenhout. Hg. 102 cm.

Italië. Begin 16de eeuw.

121. Petrarca-stoel.
Notenhout. Hg. 97 cm.
Italië. Begin 16de eeuw.
122. Dante-stoel.
Notenhout met inlegwerk „alla certosina”.
Toscane. Omstr. 1500. Hg. 88 cm.
123. Panka (Kistbank) met inlegwerk.
Notenhout. $54 \times 184 \times 42$ cm.
Florence. Omstr. 1480.
124. Cassone.
Notenhout. $52 \times 186 \times 53$ cm.
Italië. Midden 16de eeuw.
125. Sgabello.
Notenhout. Hg. 102 cm.
Florence. 16de eeuw.
126. Sgabello met wapen der familie Borghese.
Notenhout. Hg. 105 cm.
Rome. Begin 17de eeuw.

MAJOLICA.

127. Diepe schotel met de voorstelling op blauwen grond van het wapen der Medici, omgeven door musicerende cherubs, waarboven de sleutels van den Hl. Petrus en de pauselijke thiara.
Caffaggiolo, vervaardigd voor Paus Leo X (1513—1521) of voor Paus Clemens VII (1523—1534). Diam. 44.5 cm.
128. Groote ronde pot, versierd met drie omlijste portretmedaillons en cherubs.
Castel Durante. Midden 16de eeuw. Hg. 32 cm.
129. Diepe schotel, beschilderd in metaalluster en blauw, met de voorstelling van het portret van een jonge vrouw naar links ziende; naast haar een lint met het opschrift: „Umbel mori(ri)re tuta la vita onora”.
Deruta. Omstr. 1520. Diam. 40 cm.

130. Balustervormige vaas met deksel en drie ooren, versierd met drie portretmedaillons en ornament.
Deruta. Omstr. 1530. Hg. 31 cm.
131. Schaal op voet. In kleuren en metaalluster geschilderde borstbeelden van een vrouw en een man, omgeven door een lint met het opschrift: „Panntasilea diva mia bella”. Toegeschreven aan Nicol Pellipario da Urbino; beschijdering in metaalluster door Maestro Giorgio.
Gubbio. Omstr. 1525—1530. Diam. 27.5 cm.
132. Schotel met de voorstelling van Daniël in den leeuwenkuil. Aan de achterzijde gemerkt: Maestro Giorgio da Gubbio. 1531.
Diam. 30 cm.
133. Bakje op voet of deksel van een albarello (?). In een rond medaillon op goud lusteren grond een knaap met twee bazuinen. Onder op den voet het jaartal 1537.
Gubbio. 1537. Diam. 16.5 cm.
134. Kleine schotel met de voorstelling van een ruiter in antiek costuum in een landschap; rechts Amor en een wapen met ster en visch.
Urbino. Fontanawerkplaats. Omstreeks 1535.
Van luster voorzien in de Andreoliwerkplaats te Gubbio.
Diam. 24.5 cm.
135. Schotel, veelkleurig beschilderd: op den voorgrond de jacht van Meleager; op den achtergrond een door de zon beschenen berglandschap met kasteel.
Pesaro; in den stijl van Urbino. Omstr. 1540. Diam. 27 cm.
136. Albarello versierd met portret op blauwen grond en met opschrift: „V Martiato”.
Siena. Omstr. 1530. Hg. 19 cm.
137. Schotel met mythologische voorstelling: Narcissus en de nymph Echo; op den rand rechts Venus en Amor. Aan

de achterzijde het opschrift: „Echo ch'amando in duro sassofessi F. X. 1535”.

Urbino, door Francesco Xanto Avelli da Rovigo. Diam. 25.5 cm.

138. Schotel. In het midden een rond medaillon met de voorstelling van een jongen man, die op een aanbeeld een hart smeedt; de diepblauwe rand van den schotel is versierd met grotesken in lichtblauw en wit.

Casa Pirota. 1521. Diam. 28 cm.

EDELSMEEDKUNST en SIERADEN

15de—17de EEUW.

139. Huis- en reis-altaartje, in den vorm van een drieluik. Middenpaneel met de voorstelling van Christus als Man van Smarten, gesteund door een engel; op de binnenkanten der zijvleugels de treurende Maria en Johannes de Evangelist; op de buitenkanten Johannes de Dooper en de Hl. Catharina. Bovenop de Kroning van de Hl. Maagd.

Goud met email. Hg. 12.7 cm. Zie afb. 16.

Parijs. Begin 15de eeuw.

140. Hanger. Ovaal medaillon met het borstbeeld van een vrouw, in hoog reliëf.

Goud, email en parelen. Hg. 3.5 cm. Zie afb. 17.

Fransch. 16de eeuw.

141. Ovaal medaillon met het in bloedjaspis gesneden portret van een ridder van het Gulden Vlies, in juweelen gevat; onderaan in goud het Gulden Vlies.

Goud, email en diamanten. Hg. 10.3, br. 5.7 cm.

Fransch. Tweede helft 16de eeuw.

142. Hanger. Rond medaillon met de voorstelling van Simon, die den tempel van Gaza doet ineensinken (Richteren 16, vs. 29).

Goud met email. Diam. 5 cm.

Duitsch, omstr. 1500.

143. Tandensterker in den vorm van een draak.
Goud, email en edelsteenen. Lg. 6.5 cm.
Duitsch. 16de eeuw.
144. Hanger. De Hl. Joris in strijd met den draak.
Geëmailleerd zilver. Hg. 8.5 cm.
Duitsch 16de eeuw.
145. Hanger. Ruiter in antiek costuum.
Goud, email, edelsteenen en parelen. Hg. 13.5 cm.
Zuid-Duitsch. 16de eeuw.
146. Hanger. Ornament van een dooreengestengeld bandwerk
in twee lagen; in het midden een groote diamant, waar-
boven twee handen, die een hart vasthouden. Dit sieraad
was met den bijbehorenden keten een van de bruids-
sieraden van Markgravin Sophie van Brandenburg.
Goud met email, diamanten en parelen, 10 × 6 cm.
Duitsch. 1582.
147. Hanger met de voorstelling van Caritas, Spes en Fides
in een nis.
Goud, email en edelsteenen. Hg. 7, Br. 6'cm.
Duitsch. Tweede helft 16de eeuw.
148. Hanger. Amor staande onder een boog.
Goud, email en edelsteenen. Hg. 5 cm.
Duitsch. Einde 16de eeuw.
149. Twee hangers. Het Lam Gods, uit een grooten parel ge-
maakt, liggend onder een baldakijn op een boek.
Goud en email. Hg. 8 cm.
Duitsch. Omstr. 1600.
150. Hanger, in den vorm van een luit.
Goud, email, edelsteenen en parelen. Hg. 8.5 cm.
Duitsch. Omstr. 1600.
151. Kleinood oorspronkelijk hanger. Pijl-afschietende Amor,
op rijkversierd barok voetstuk.
Goud, email, edelsteenen en schildpad. Hg. 11. Br. 6.5 cm.
Zie afb. 17.
Duitsch. Omstr. 1600; het voetstuk omstr. 1700.

152. Hanger. Gevleugelde, pijlschietende Amor, aan met edelsteenen versierde kettinkjes.
Goud, email en edelsteenen. Hg. 10 cm. Zie afb. 17.
Duitsch, omstr. 1600.
153. Hanger. Vliegende draak, vervaardigd uit een barokparel.
Goud, email, diamanten en parelen. Hg. 9,5 cm.
Duitsch. Omstr. 1600.
154. Hanger. Luitspeelster op witte hinde.
Goud, email, robijnen en parelen. Hg. 7. Br. 5 cm.
Duitsch. Eerste helft 17de eeuw.
155. Hanger. Op een voetstuk een kat, uit opalen gemaakt, die een muis in den bek houdt.
Goud, email, edelsteenen en parel. Hg. 9 cm.
Duitsch (?), 17de eeuw.
156. Hoed-agraffe. Rond medaillon met de voorstelling van de Aanbidding der drie Koningen.
Goud, email en diamanten. Diam. 5.3 cm.
Nederlandsch, omstr. 1500.
157. Hanger. Ovaal medaillon, met de voorstelling van Maria met het Christuskind en twee engelen.
Goud, email en parelen. Hg. 6.8. Br. 2.5 cm.
Italiaansch, 16de eeuw.
158. Hanger. Borstbeeld van Minerva.
Goud, email, robijnen en parelen. Hg. 10 cm.
Italiaansch. Tweede helft 16de eeuw.
159. Hanger. Sphinx, uit een groote barokparel gemaakt.
Goud, email, edelsteenen en parelen. Hg. 8.5 cm.
Italiaansch. Omstr. 1600.
160. Hanger. Schip met figuurtjes.
Goud, email, robijnen en parelen. Hg. 7.5. Br. 7 cm.
Italiaansch. Omstr. 1600.
161. Hanger met de voorstelling van Cimon en Pera.
Goud, email en edelsteenen. Hg. 12, Br. 8 cm.
Italiaansch. Omstr. 1600.

162. Hanger. De Hl. Michaël in een gewelfde nis.
Goud, email en parelen. Hg. 7 cm.
Spaansch. 16de eeuw.
163. Armband. Tien schakels bestaande uit rijk ineengevlochten ornament en verschillende voorstellingen, o.a. de Hl. Anna, die Maria onderwijst en een bisschop.
Goud, email en edelstenen. Lg. 18 cm.
Spaansch, 17de eeuw.

SNUISTERIJEN

164. Ovale gouden doos. Groen email op gouden grond. Op den deksel een miniatuur, voorstellende een damesportret.
Meesterstempel I. I. G.; Jaarstempel 1761/1762. Hg. 3.7. Lg. 8.5 cm.
Parijs. 1761/1762.
165. Gouden naaldenkoker met zes emailschilderingen van bloemen en groentenverkoopsters en twee stillevens in den stijl van Greuze.
Blauw email in den gegraveerden gouden fond. Hg. 11.8 cm.
Parijs. Omstr. 1765.
166. Carnet d'Amitié (notitieboekje). Bruin-violet geëmailleerd op geguillocheerden fond. Aan beide zijden een ovaal miniatuur, voorstellende een stadsgezicht, in den stijl van Blarenberghe. Op den deksel de woorden: „Souvenir d'Amitié”.
Hg. 8.3. Br. 5.4 cm. Parijs 1777/1778.
Gepubliceerd: Cat. Verz. Gutmann, 1912 Nr. 270.
167. Gouden doos. Op den deksel een ovaal email en grisaille met de voorstelling van Amor en een dansenden nymph. Op de zijanten eveneens ovale emailschilderingen.
Meesterstempel van Philippe Emanuel Garbé; jaarstempel 1780. Hg. 4.2. Lg. 7.7 cm.
Parijs 1780.

168. Gouden doos, aan alle zijden beschilderd met miniaturen met de voorstellingen van Romantische park-landschappen in den stijl van Blarenberghe. Randen in Lod. XVI stijl.

Parijs, omstr. 1780. Hg. 3. Lg. 8 cm.

169. Gouden doos met groen- en witten emailrand. Aan de zes zijden beschilderd met portret-miniaturen van de Bourbons. Op den deksel: Marie Antoinette met haar drie kinderen: Louis Charles, Louis Joseph en Xavier François; naast haar Madame Royale, later Duchesse d'Angoulême. Op den bodem: Madame Elisabeth, zuster van Lod. XVI en haar twee broeders den Comte d'Artois (later Karel X) en den Comte de Provence (later Lodewijk XVIII). Voorzijde: Lodewijk XIV en Marie Thérèse; linkerzijde Lodewijk XIII en Anne d'Autriche; rechterzijde Lodewijk XV en Maria Leszcinska. Achterzijde: Henri IV en Maria de Medicis.

De miniatuur gesigneerd: Sposa F....

Goudsmid: Jean Formey.

Parijs, einde 18de eeuw. Hg. 6.7. Lg. 8.7 cm.

Gepubliceerd: Trésors d'Art de l'Ermitage. 1902, Nr. 144.

De doos werd door Lodewijk XVI aan zijn kamerheer geschonken.

170. Staande toiletspiegel in verguldzilveren lijst, rijk versierd met edelsteen, parelen en parelmoer. Op de achterzijde chinoiserieën.

Dresden, Midden 18de eeuw.

Hg. 45. Br. 36 cm.

171. Doos van bruin-wit band-agaat en goud. Op den deksel een miniatuur, voorstellende een damesportret in een landschap.

Waarschijnlijk Duitsch. Midden 18de eeuw. Hg. 37, lg. 7 cm.

172. Ovale gouden doos. Emailschildering op den deksel en aan de onderzijde. Gesigneerd met de initialen C. W. M. In den gouden fond blauw en rose email.

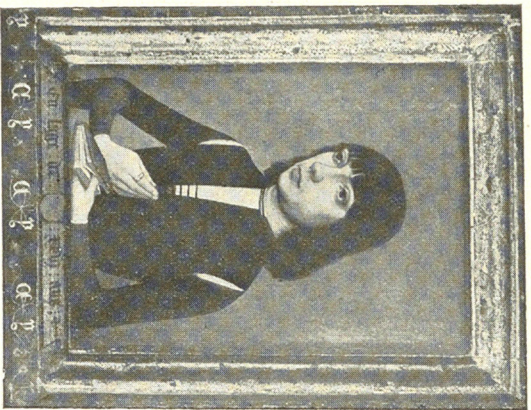
Duitsch. Tweede helft 18de eeuw.

Hg. 4. Br. 8.2 cm.

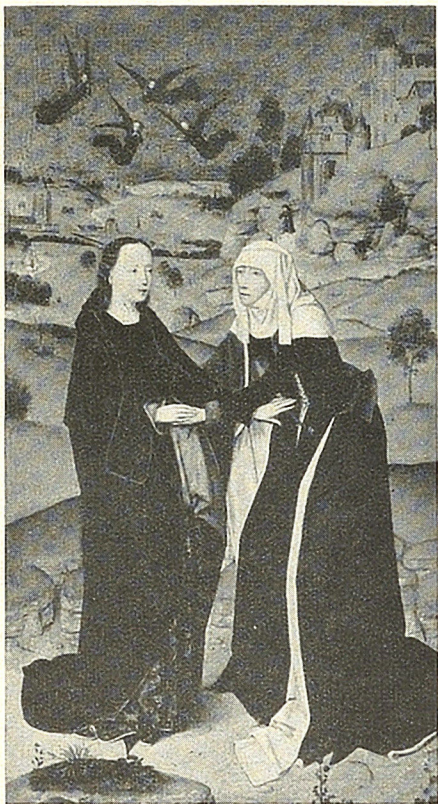
Afbeeldingen

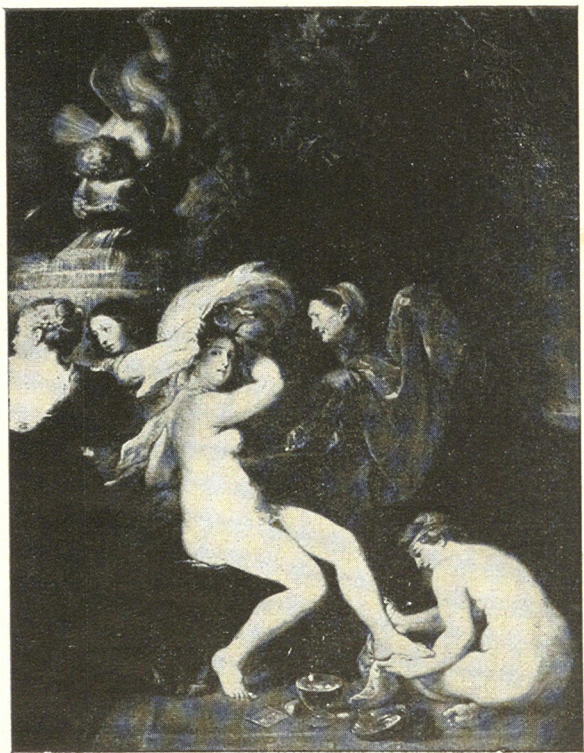
Afb. 1. Lorenzo Monaco. Cat. 11.

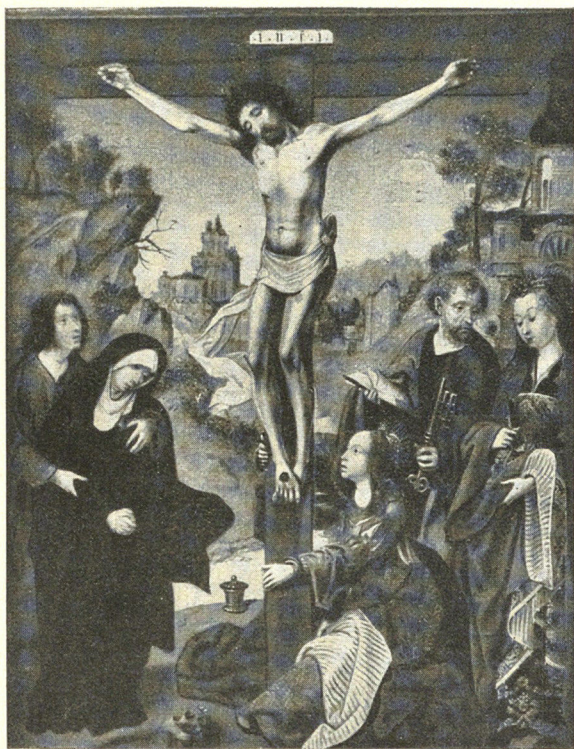
Afb. 2. Bourgondisch Meester. Cat. 16. Afb. 3. Noord-Duitsch Meester. Cat. 33.

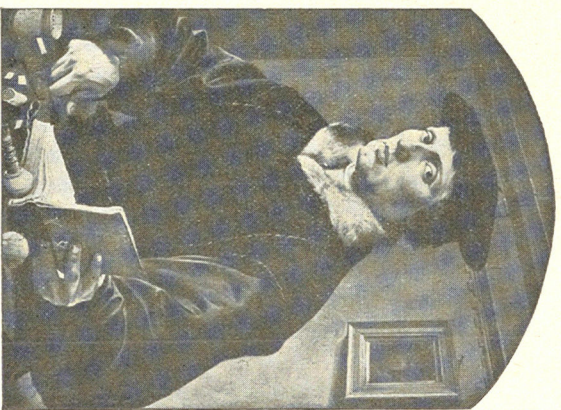
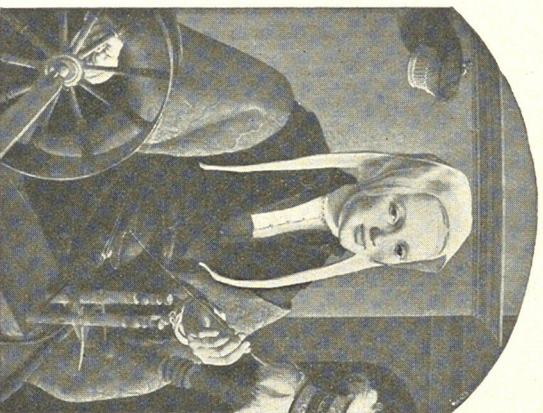
Afb. 4. Meester van het Maria-Leven. Cat. 35.

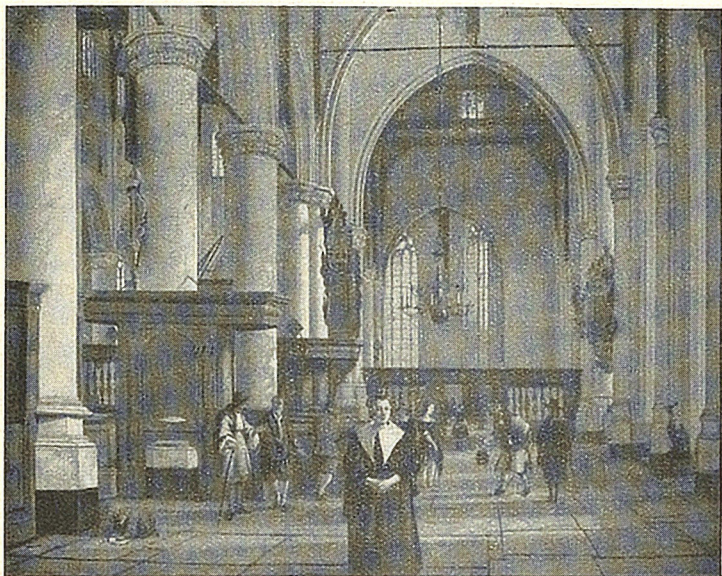
Afb. 5. Rubens. Cat. 39.

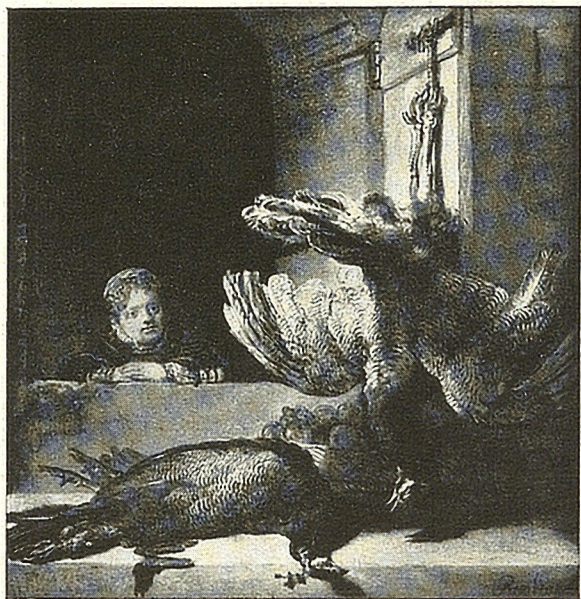
Afb. 6. Corn. Engelbrechtsz. Cat. 47.

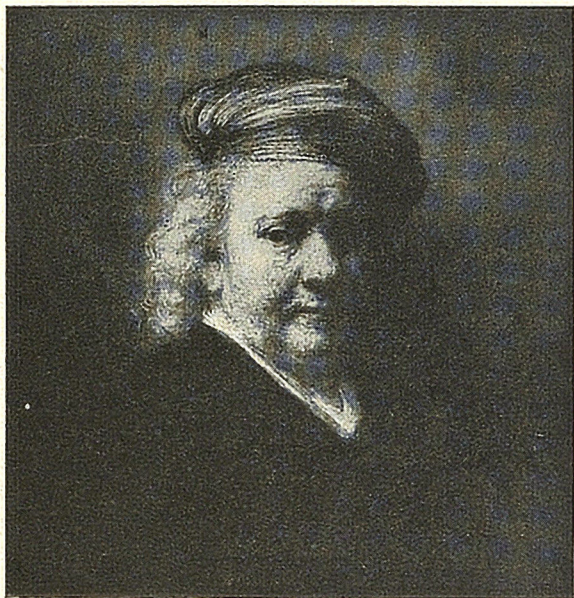
Afb. 7. Maerten van Heemskerck. Cat. 48/49.

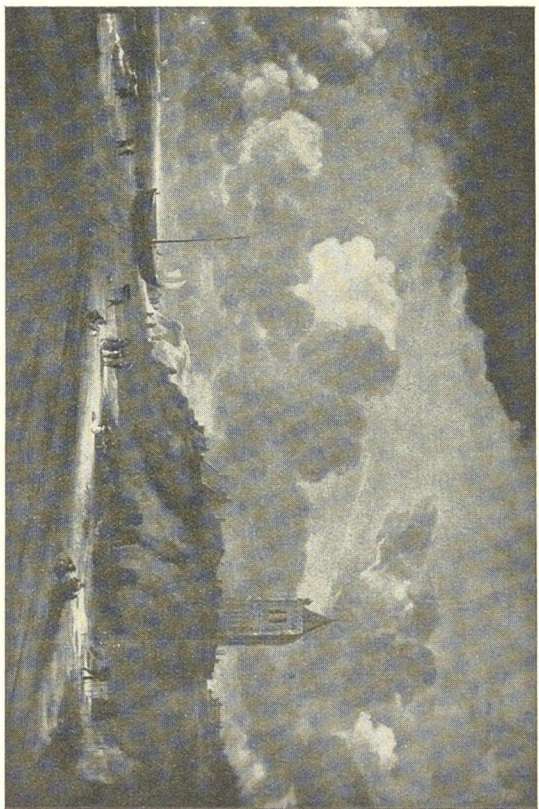
Afb. 8. G. Berckheijde. Cat. 54.

Afb. 9. Rembrandt. Cat. 77.

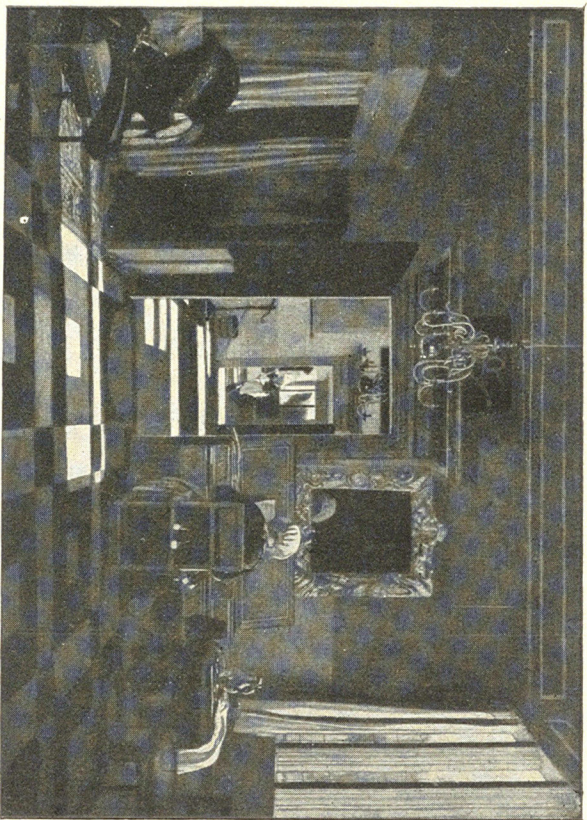
Afb. 10. Rembrandt. Cat. 78.

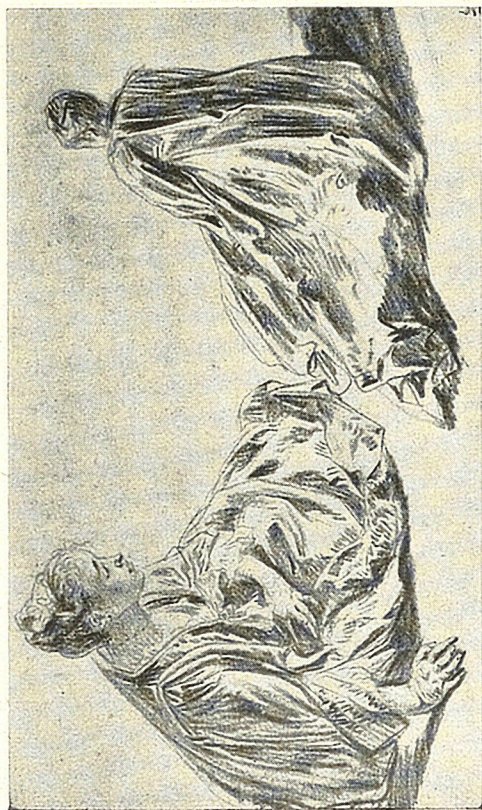
Afb. II. Jacob van Ruysdael. Cat. 79.

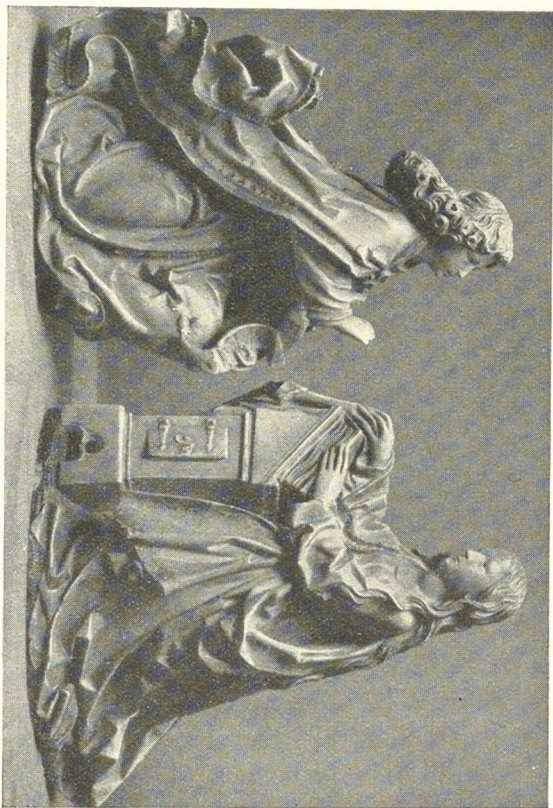
Afb. 12. Jan Steen. Cat. 82.

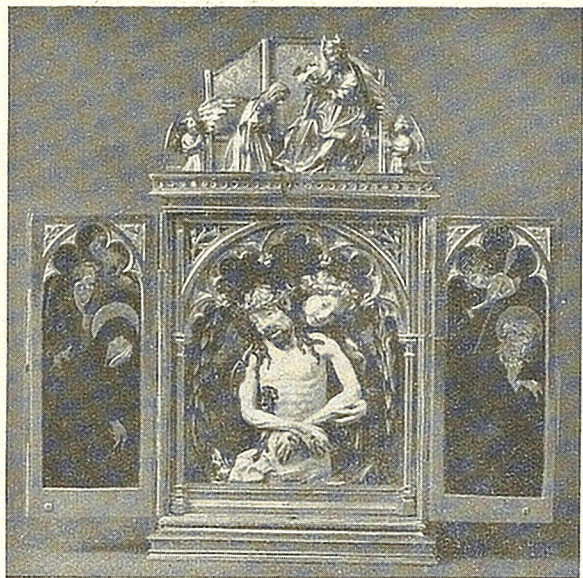
Afb. 13. E. de Witte. Cat. 92.

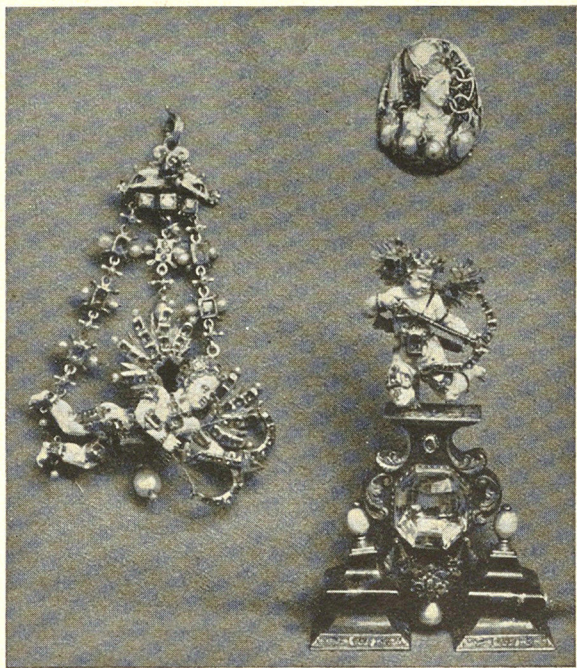
Afb. 14. A. Watteau. Cat. 113.

Afb. 15. T. Riemenschneider. Cat. 117.

Afb. 16. Fransch, 15de eeuw. Cat. 139.

Afb. 17.
Fransch, 16de eeuw, Duitsch, Omstreeks 1600.
Cat. 140, 151 en 152.

